

**SOKAK ESTETİĞİ BAKIMINDAN
ESKİ KÜTAHYA EVLERİ
(Görüntünün Yeniden Yorumlanması)**

(Yüksek Lisans)

Hüsnü KAYALI

Kütahya – 2010

T.C
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Grafik Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

SOKAK ESTETİĞİ BAKIMINDAN ESKİ KÜTAHYA EVLERİ
(Görüntünün Yeniden Yorumlanması)

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Mahmut AYHAN

Hazırlayan:
Hüsnü KAYALI

Kütahya – 2010

Kabul ve Onay

Hüsnü KAYALI'nın Yüksek Lisans Tezi olarak hazırladığı “Sokak Estetiği Bakımından Eski Kütahya Evleri (Görüntünün Yeniden Yorumlanması)” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip, oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

.....// 2010

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Yrd. Doç. Dr. Mahmut AYHAN (Danışman)		
Yrd. Doç. Dr. Levent MERCİN		
Yrd. Doç. Selma ŞAHİN		

Prof. Dr. Ahmet KARAASLAN

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Sokak Estetiği Bakımından Eski Kütahya Evleri (Görüntünün Yeniden Yorumlanması)” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.....// 2010

Hüsnü KAYALI

ÖZGEÇMİŞ

1985 yılında Burdur’da doğan Hüsnü KAYALI ilk ve ortaöğretimini Burdur Gazi İlköğretim Okulunda tamamladı. Daha sonra lise eğitimini tamamlamak için Isparta Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi’nin yetenek sınavına girdi ve kazandı. Liseden mezun olduktan sonra 2004 yılında Niğde Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim – İş Eğitimi, Ana Bilim Dalı Programı’nı kazandı. Burada bir sene okuduktan sonra 2005 yılında İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi, Resim – İş Eğitimi, Ana Bilim Dalı Programı’na yatay geçiş yaptı ve geriye kalan üç yıllık lisans eğitimini burada tamamladı. 2008 yılında Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Grafik Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Programına başladı. Birçok karma sergiye katıldı ve şuan Burdur’daki atölyesinde sanatsal çalışmalarını sürdürmektedir.

Katılmış Olduğu Sergiler :

- 2010 Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi “Sokak Estetiği Bakımından Eski Kütahya Evleri”, Bireysel Sergi.
- 2009 Konya Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sergi Salonu, Karma Sergi.
- 2008 Burdur İl Özel İdaresi Sergi Salonu, “Resim Sergisi”, Bireysel Sergi.
- 2008 İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sergi Salonu “Özgün Baskı Sergisi”, Karma Sergi.
- 2007 İzmir Devlet Resim Heykel Müzesi Sergi Salonu “Karma Resim Sergisi”
- 2006 İzmir Devlet Resim Heykel Müzesi Sergi Salonu Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Özgün Baskı Ana Sanat Atölyesi “Özgün Baskı Sergisi”
- 2005 İzmir Etik Sanat Evi “Monoprint Baskı Sergisi”
- 2005 İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sergi Salonu “Karma Resim Sergisi”
- 2004 Niğde Belediyesi Sergi Salonu “Karma Resim Sergisi”

ÖZET

SOKAK ESTETİĞİ BAKIMINDAN ESKİ KÜTAHYA EVLERİ (Görüntünün Yeniden Yorumlanması)

KAYALI, Hüsnü

Yüksek Lisans Tezi, Grafik Ana Sanat Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mahmut AYHAN

Haziran 2010, 112 sayfa

Bu araştırmada Kütahya'nın tarihi, coğrafyası ve tarihi kent dokusu hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Osmanlı döneminden kalma en önemli sivil mimari örneklerinden on dokuz adet ev belirlenmiştir. Bu evlerin cephelerinde kullanılan malzemelerin bulundukları sokağa kattığı estetik değer hakkında bilgiler verilmiş ve yapıların varolan durumlarının incelemeleri yapılmıştır.

Araştırmada belirlenen on dokuz adet ev, 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın sivil mimari örneklerinin temsilcileri oldukları için seçilmiştir. Seçilen bu yapıların on dört tanesi sanal ortamda restorasyonu yapılmış, beş adet evin (Şapçılar, İrvasa, Germiyan, Kurular, Vakıf Konağı) günümüzde restorasyonları yapıldığı için sanal ortamda restorasyonun yapılmasına gerek duyulmamıştır. Ayrıca bu on dokuz adet yapının bulunduğu sokak görünümüleri, özgün baskı resim tekniklerinden biri olan gravür baskı tekniği ile yorumlanmıştır. Araştırmada bu evlerin sanal ortamda restorasyonlarının ve gravür baskılarının hem görsel hem de metinsel olarak nasıl yapıldıkları aşamalı olarak kısaca anlatılmıştır. Bununla birlikte on dokuz adet evin sanal ortamda yapılan restorasyonlarına ve gravür baskılarına konu başlıklarının bulunduğu bölümler içerisinde yer verilmiştir.

Dinin, gelenek – göreneğin ve kültürün yapılar üzerinde oluşturduğu etkiler hakkında bilgiler verilmiştir. Geçmişten bugüne, yapılarda oluşan hasarlar tespit edilmiştir. Gerek yapılara karşı toplumsal duyarsızlık, gerekse doğanın yok edici etkileri bu yapıların karakteristik özelliklerinin gün be gün yok olmasına neden olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sokak Estetiği, Gravür, Eski Kütahya Evleri

ABSTRACT

THE ANCIENT KÜTAHYA HOUSES IN POINT OF STREET ESTHETIC (Reinterpretation the image)

KAYALI, Hüsnü

M.A. Thesis, Principal Branch of Graphic

Supervisor: Yrd. Doç.Dr. Mahmut AYHAN

June 2010, 112 pages

In this research, the information about the history, geographical features and urban fabric of Kütahya have been given briefly. Within the context of the research, being one of the most important civil architecture during the Ottoman period, 19 items of houses have been determined. In this research, there have been given some information about the esthetical values of the materials used on the fronts of these houses and made an examination about these architectures' immediate conditions.

With in the context of the research, 19 items of houses have been chosen because of the agents of 19th and 20th centuries' civil architecture examples. The fourteen pieces of these chosen buildings were restored within the scope of virtual environment (3D Max), however, on account of the fact that the five houses amongst these chosen buildings (Şapçılar, İrvasa, Germiyan, Kurular, Vakıf Konağı) were restored nowadays, there is no necessity about the new creation and restoration in virtual environment. Besides, the street views in which these nineteen buildings are located have been commented with the gravure press technic being one of the unique press art technic. The restorations and gravure press in virtual environment of these aforesaid houses in this research have been mentioned briefly in terms of both visual and textual. In addition, the restorations executed in virtual environment and gravure press of 19 houses are situated in chapters where the topic titles take part.

Forming upon these buildings, the influences about religion, traditions and culture have been revealed. From pass to present, the damages occurring on the buildings have been determined. Both the irresponsibilities against these buildings and the detrimental effects of nature cause to evanish the characteristic features of these houses incrementally.

Key words: Street Aesthetic, Gravure, The Ancient Kütahya Houses

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	<u>Sayfa</u>
ABSTRACT.....	v
ÇİZİMLER LİSTESİ.....	vi
RESİMLER LİSTESİ.....	x
GRAVÜR ÇALIŞMALARI LİSTESİ.....	xi
3DS MAX ORTAMINDA MODELLEMESİ YAPILMIŞ EVLERİN LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ.....	xiv
1	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜTAHYA’NIN TARİHİ VE KENTSEL OLUŞUMU

1.1. GEÇMİŞTEN BUGÜNE ESKİ KÜTAHYA EVLERİ.....	6
1.1.1. Kütahya’nın Tarihi ve Coğrafyası.....	6
1.1.2. Kütahya’nın Tarihi Kent Dokusu.....	8
1.1.3. Sokak Estetiğini Oluşturan Eski Kütahya Evleri.....	9
1.1.3.1. Defterdar Konağı (Kapı No: 44).....	9
1.1.3.2. Eğdemir Sokak (Kapı No: 13, 9).....	10
1.1.3.3. Ertuğrul Gazi Caddesi (Kapı No: 175).....	12
1.1.3.4. Germiyan Konağı (Kapı No: 80).....	13
1.1.3.5. Germiyan Sokak Pirlar Mahallesi (Kapı No: 45, 47).....	15
1.1.3.6. İrvasa Konağı (Kapı No: 78).....	16
1.1.3.7. Kurular Evi (Kapı No:56).....	18
1.1.3.8. Kurşunlu Sokak Paşam Sultan Mahallesi (Kapı No: 15 - 17).....	19
1.1.3.9. Kurşunlu Sokak Kütahya Konağı (Kapı No: 13).....	20
1.1.3.10. Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 24).....	21
1.1.3.11. Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 27).....	22
1.1.3.12. Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 102).....	23
1.1.3.13. Karaa Sokak Lala Hüseyin Paşa Mahallesi (Kapı No: 102).....	25
1.1.3.14. Osmanlı Caddesi (Kapı No: 48).....	26
1.1.3.15. Osmanlı Caddesi (Kapı No: 50 - 83).....	27
1.1.3.16. Osmanlı Caddesi (Kapı No: 73).....	28

1.1.3.17. Osmanlı Caddesi (Kapı No: 85).....	29
1.1.3.18. Şapçılar Evi (Kapı No: 54).....	30
1.1.3.19. Vakıf Konağı (Kapı No: 79).....	32

İKİNCİ BÖLÜM

SOKAK ESTETİĞİNİ OLUŞTURAN KÜTAHYA EVLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

2.1. YAPIYI OLUŞTURAN MATERYALLER.....	35
2.1.1. Yapı Malzemeleri.....	35
2.1.1.1. Taş.....	35
2.1.1.2. Tuğla ve Kiremit.....	35
2.1.1.3. Kerpiç.....	36
2.1.1.4. Ahşap.....	36
2.1.1.5 Madenî.....	36
2.1.2. Dış Yapı Elemanları.....	37
2.1.2.1. Dış Duvarlar.....	37
2.1.2.2. Üst Örtüler.....	37
2.1.2.3. Dış Kapılar.....	38
2.1.2.4. Pencerele ve Korkuluklar.....	38
2.1.3. Cephe Düzeni.....	39
2.1.4. Dış Süsleme.....	41
2.1.5. Yapıların Genel Özellikleri.....	42
2.1.5.1. Dinin Yapılarda Oluşturduğu Etkiler.....	43
2.1.5.2. Geleneğin ve Göreneğin Yapılarda Oluşturduğu Etkiler.....	43
2.1.5.3. Kültürün Yapılarda Oluşturduğu Etkiler.....	44
2.1.5.4. Yapıların Karakteristik Özellikleri.....	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖZGÜN BASKI SANATLARINDAN GRAVÜR TEKNİĞİ

3.1. GRAVÜR SANATI.....	47
3.1.1. Gravür Baskı Tekniği.....	47
3.1.2. Asite Yedirme Baskı.....	48
3.1.3. Asite Yedirme Tekniğinin Aşamalı Olarak Anlatımı.....	48

3.1.4. Gravür Baskı Tekniğinin Aşamalı Olarak Anlatımı.....	53
3.1.4. Asite Yedirme Tekniği ile Yapılan Gravür Baskı Çalışmaları.....	54

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

3DS MAX PROGRAMINDA YAPI RESTORASYONU OLUŞTURMA

4.1. 3DS MAX HAKKINDA.....	65
4.1.1. Yapılarda Kullanılan Materyaller.....	66
4.1.1.1. Çıkma yapımı.....	66
4.1.1.2. Kiremit Yapımı.....	67
4.1.1.3. Pencere Yapımı.....	68
4.1.1.4. Korkuluk Yapımı.....	70
4.1.1.5. Kapı Yapımı.....	71
4.1.1.6. Eliböğünde Yapımı.....	72
4.1.2. Sokak Görünümünü Oluşturan Yapıların Genel Hatları.....	74
4.1.3. Sanal Ortamda İllustrasyonu Yapılan Eski Kütahya Evlerinin Sokak Görünümleri.....	76
SONUÇ.....	83
EKLER.....	85
KAYNAKÇA.....	92
DİZİN.....	94

ÇİZİMLER LİSTESİ**Sayfa**

Çizim 2.1. Eski Yapılarda Kullanılan Farklı Parmaklık Çeşitleri.....	38
Çizim 2.2. Karaa Sokak Balıklı Mahallesi Kapı No: 102'nin Üçgen Çıkma Tarzı.....	40
Çizim 2.3. Alaturka Kiremit Tipi ve Sıralanış Sistemi.....	35

RESİMLER LİSTESİ

Sayfa

Resim 1.1. Defterdar Konağı (Kapı No: 44).....	9
Resim 1.2. Eğdemir Sokak Kapı No: 13, 9.....	10
Resim 1.3. Ertuğrul Gazi Caddesi Kapı No: 175.....	12
Resim 1.4. Pirler Mahallesi Germiyan Caddesi Kapı No: 80.....	13
Resim 1.5. Germiyan Sokak Pirler Mahallesi Kapı No: 45, 47.....	15
Resim 1.6. Pirler Mahallesi Germiyan Sokak Kapı No: 78.....	16
Resim 1.7. Kurular Evi Kapı No: 56.....	18
Resim 1.8. Kurşunlu Sokak Paşam Sultan Mahallesi Kapı No: 15 - 17.....	19
Resim 1.9. Kurşunlu Sokak Kütahya Konağı Kapı No: 13.....	20
Resim 1.10. Karaa Sokak Balıklı Mahallesi Kapı No: 24.....	21
Resim 1.11. Karaa Sokak Balıklı Mahallesi Kapı No: 27.....	22
Resim 1.12. Karaa Sokak Balıklı Mahallesi Kapı No: 102.....	23
Resim 1.13. Karaa Sokak Lala Hüseyin Paşa Mahallesi Kapı No: 102.....	25
Resim 1.14. Osmanlı Caddesi Kapı No: 48.....	26
Resim 1.15. Osmanlı Caddesi Kapı No: 50 – 83.....	27
Resim 1.16. Osmanlı Caddesi Kapı No: 73.....	28
Resim 1.17. Osmanlı Caddesi Kapı No: 85.....	29
Resim 1.18. Pirler Mahallesi Germiyan Caddesi Kapı No: 54.....	30
Resim 1.19. Pirler Mahallesi Germiyan Caddesi Kapı No: 79.....	32
Resim 4.20: Eski Yapılarda Kullanılan Alaturka Kiremit Tipi.....	67
Resim 3.21. Çinkonun Zımparalanma ve Ziftlenme Aşaması.....	49
Resim 3.22. Transfer - Kazıma Aşaması ve Kullanılan Malzemeler.....	50
Resim 3.23. Asite Atılacak Çinkonun Hazır Hâle Getirilişi ve Asite Yatırılması.....	51

Resim 3.24. Hazırlanan Kalıbın Asite Yatırılması ve Baskıya Hazır Hâle

Getirilmesi.....52

Resim 3.25. Hazırlanan Kalıpların Baskı Tekniği ile Yapılış Aşamaları.....53

GRAVÜR ÇALIŞMALARI LİSTESİ

Sayfa

Gravür 3.1. Defterdar Konağı (Kapı No: 44).....	54
Gravür 3.2. Eğdemir Sokak (Kapı No: 13, 9).....	54
Gravür 3.3. Ertuğrul Gazi Caddesi (Kapı No: 175).....	55
Gravür 3.4. Germiyan Konağı (Kapı No: 80).....	55
Gravür 3.5. Germiyan Sokak Pirlar Mahallesi (Kapı No: 45, 47).....	56
Gravür 3.6. İrvasa Konağı (Kapı No: 78).....	56
Gravür 3.7. Kurular Evi (Kapı No: 56).....	57
Gravür 3.8. Kurşunlu Sokak Paşam Sultan Mahallesi (Kapı No: 15 ve 17).....	57
Gravür 3.9. Kurşunlu Sokak Kütahya Konağı (Kapı No: 13).....	58
Gravür 3.10. Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 24).....	58
Gravür 3.11. Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 27).....	59
Gravür 3.12. Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 102).....	59
Gravür 3.13. Karaa Sokak Lala Hüseyin Paşa Mahallesi (Kapı No: 102).....	60
Gravür 3.14. Osmanlı Caddesi (Kapı No: 48).....	60
Gravür 3.15. Osmanlı Caddesi (Kapı No: 50 – 83).....	61
Gravür 3.16. Osmanlı Caddesi (Kapı No: 73).....	61
Gravür 3.17. Osmanlı Caddesi (Kapı No: 85).....	62
Gravür 3.18. Şapçılar Evi (Kapı No: 54).....	62
Gravür 3.19. Vakıf Konağı (Kapı No: 79).....	63

3DS MAX ORTAMINDA MODELLEMESİ YAPILMIŞ EVLERİN LİSTESİ

Sayfa

Max 4.1. 3Ds Max Programında Çıkma Yapımı.....	66
Max 4.2. 3Ds Max Programında Yapılmış Çıkma Örnekleri.....	67
Max 4.3. 3Ds Max Programında Alaturka Kiremit Yapım Aşamaları.....	68
Max 4.4. 3Ds Max Programında Pencere Yapım Aşamaları.....	69
Max 4.5. 3Ds Max Programında Korkuluk Yapım Aşamaları.....	70
Max 4.6. 3Ds Max Programında Kapı Yapım Aşamaları.....	71
Max 4.7. 3Ds Max Programında Eliböğünde Yapım Aşamaları.....	72
Max 4.8. 3Ds Max Programında Eski Evlerin Kademeli Yapım Görünümleri.....	74
Max 4.9. Defterdar Konağı (Kapı No: 44).....	76
Max 4.10. Eğdemir Sokak (Kapı No: 13, 9).....	76
Max 4.11. Ertuğrul Gazi Caddesi (Kapı No: 175).....	77
Max 4.12. Germiyan Sokak Pirlar Mahallesi (Kapı No: 45, 47).....	77
Max 4.13. Kurşunlu Sokak Paşam Sultan Mahallesi (Kapı No: 15, 17).....	78
Max 4.14. Kurşunlu Sokak Kütahya Konağı (Kapı No: 13).....	78
Max 4.15. Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 24).....	79
Max 4.16. Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 27).....	79
Max 4.17. Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 102).....	80
Max 4.18. Karaa Sokak Lala Hüseyin Paşa Mahallesi (Kapı No: 102).....	80
Max 4.19. Osmanlı Caddesi (Kapı No: 48).....	81
Max 4.20. Osmanlı Caddesi (Kapı No: 50, 83).....	81
Max 4.21. Osmanlı Caddesi (Kapı No: 73).....	82
Max 4.22. Osmanlı Caddesi (Kapı No: 85).....	82

TEZ METNİ

GİRİŞ

Ev, insanların korunma amacıyla meydana getirdikleri bir barınaktır. İnsanın yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan yemek, içmek, uyumak gibi fiziksel ihtiyaçlarının en önemlilerinden birisi de barınmaktır. Tüm canlılarda içgüdüsel olarak korunma ihtiyacı da doğar. İnsanlarda korunma ihtiyacını uyandıran en önemli nedenler; soğuk, sıcak gibi tabiat olaylarının yanı sıra vahşi hayvanlardan korunma ihtiyacıdır (Biçer, 1996: 1). İnsanlar evi, bir barınak olarak yapmadan önce yaşamlarını ağaç kovuğu, mağara gibi doğal barınma yerlerinde sürdürerek dış etkilere korunmuşlardır. İnsanların mağara gibi doğal barınma yerlerinden çıkarak yaptıkları ilk barınak ev olmuştur.

İnsanlık tarihinde, gelişmelere bağlı olarak her yeni dönemde, malzeme, teknik ve mekan olarak eskisinden daha gelişmiş ev örnekleri ortaya çıkmıştır. Evler, insanların zamanının büyük bir bölümünü geçirdiği yerlerdir. Her ev, o evi yapanların ya da o evde yaşayanların sivil mimariye yansımış bir simgesidir. Her dönemde yeni ve bir takım farklı özellikler sergileyen ev mimarisi, yapıldığı dönem içerisindeki yaşam biçimine uygun olup, o dönemin yaşam biçimini yansıtmaktadır. Fiziksel ihtiyaçlarını önemli ölçüde karşılayan insanoğlunda sosyal yaşam düşüncesi gelişmeye başlamış, bunun neticesinde evler, insanların kendisiyle, ailesiyle, mahallesiyle, semtiyle ve içinde yaşadığı toplumla en sonunda da insanın tanrıyla olan ilişkilerinin odaklandığı mekânlar olmuşlardır.

Evler, insanların sosyal, kültürel ve ekonomik yaşantıları hakkında birer belge özelliği taşır. Uygarlıkların tarihi gelişimi bakımından da önemli bilgiler sunmaktadır (Arseven, 1943: 568).

Anadolu'ya has Türk evlerini daha çok Anadolu'nun iç bölgelerinde görmek mümkündür. Anadolu'nun dış bölgeleri etkilenmeye daha açık olduğundan iç bölgelerdeki ev mimarisi, Orta Asya ve Anadolu Türk evi karakterini daha fazla taşımaktadır (Küçükerman, 1973: 30).

Anadolu mimarisinde, Anadolu'ya yaklaşık 1000 yıl önce gelmiş Türklerin; inanç, kültür, yaşam biçimine dayanan tarihsel etkiyle gelişen gelenek ve görenekler,

coğrafi koşulların etkilediği ve malzemenin çeşitliliği eski Anadolu Türk evinin son evresini Osmanlı dönemi konutları oluşturmaktadır.

Osmanlı döneminde Anadolu’da kendine özgü bir niteliğe bürünüp gelişen ve geniş bir coğrafyaya yayılan Türk evi, yayıldığı bölgelerde; coğrafi koşullara ve malzemeye göre zengin bir çeşitlenme gösterir (Eldem, 1968: 11).

Uygarlıkların beşiği olan Anadolu’nun 1000 yıllık tarihinde oluşmuş, zengin, kültürel ve sanatsal değerlerinden birisi olan Türk evlerinin kültür ve sanat tarihi bakımından önemli bir yer teşkil ettiği yadsınamaz bir gerçektir. Türk evi, içerisinde barındırdığı süslemesiyle, yapım tekniği, yapı malzemesi ve dış cephe düzenlemeleriyle sanatsal bir değer taşır. Hemen her insanda varolan, güzelliğe ulaşma ve estetik değer kaygısı gerçekleştirme safhasına, zamanının büyük bir bölümünü geçirdiği evinden başlaması gerektiği düşüncesi normaldir. İnsan, beğenilme kaygısıyla yaşadığı evi, imkanları ölçüsünde, en güzel şekilde oluşturmaya çalışmıştır. Bu evler, tarihsel süreçler geçirerek farklı yapısal nitelikler kazanmıştır.

Zaman bakımından eski Kütahya evleri; eski tip evler (17. yüzyıl), orta tip evler (18. yüzyıl), son tip evler (19 - 20. yüzyıl) olmak üzere üç döneme ayrılır (Akok, 1963: 6).

Araştırmada ele alınan evler 19. yüzyıl ve 20. yüzyıla tarihlendirilen son tip evlerdir. Tarihi kent dokusunu oluşturan bu yapıların kimileri, halen bu kimliğini korumakta, kimileri ise yıkılmaya yüz tutmaktadır. Araştırmada ele alınan Germiyan Sokağında bulunan yapılar dışında kalan evler ne kadar harabe halde olsalar da Anadolu Türk ev mimarisinin en güzel örneklerindendir. Ancak Kütahya’da konut amaçlı yapılmış yapıların genelinde yüksek derecede tahribatların olması bu yapıların kimliklerini kaybetmelerine neden olmaktadır. Yıkılmak üzere olan yapıların korunması, yaşatılması ve toplumun bu yapılar hakkında bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

PROBLEM

Günümüzde hızla artan düzensiz yapılaşma, beraberinde tarihi yapılara karşı duyarsızlığında getirmiştir. Kütahya'daki eski evlerin oluşturduğu estetik sokak görünümünün korunması gerektiği düşüncesini hızlandırmıştır. Kütahya ilinde sokak estetiğini oluşturan eski yapılar gün geçtikçe yok olmaktadır. Belediyenin restorasyon çalışmaları devam etmekte ancak bu çalışmalar sürerken tarihi yapılar yıkılmakta yada yanmaktadır. Yıkılan bu yapıların bugünkü görünümleriyle eski Kütahya evlerinin oluşturduğu estetik sokak görünümünün, toplumsal bilinçsizlik, doğal afetler, yangın, yıkım vb. etkenlerden dolayı tarihi dokularını yitirmesi sonucu, gelecek nesillere aktarılmasında kalıcı çözümlerin bulunması gerekmektedir.

AMAÇ

Araştırmada belirlenen on dokuz adet evin eski görünümüleri gözetilerek 3D Max programında modellemelerinin yapılması düşünülmüştür. Günümüzde kaybolan yapısal özellikleri, yapıların illüstrasyon çalışmaları ve Özgün Baskı Resim Tekniklerinden biri olan Gravür Baskı Tekniği ile sanat objesi hâline getirilerek gelecek nesillere aktarılması amaçlanmıştır.

ÖNEM

Bu araştırma, sokak estetiğinin en güzel örneklerini gösteren eski Kütahya evlerinin, gerçek görünüşleriyle sanat objesine dönüşmesinin izleyicide uyandıracığı çevre ve tarih bilinci bakımından önem kazanmaktadır. Bununla birlikte ortaya çıkan bulgulardan, eğitim aracı olarak ilköğretim ve lise düzeyinde yararlanılması düşünülebilir.

YÖNTEM

Araştırmada yapıların karakteristik özelliklerinin belirlenmesinde “literatür taraması” yapılmıştır. Eski evlerin bazı bölümlerinin görsellerle desteklenmesi için “çizerek not tutma” yöntemi kullanılmıştır. Belirlenen on dokuz adet eski Kütahya evinin fotoğrafları çekilerek, “gözleme dayalı belgeleme” tekniğinden de faydalanılmıştır.

SINIRLILIK

Araştırmanın sınırlılığını Kütahya’da bulunan on dokuz adet tarihi ev oluşturmaktadır. Bunların isimleri ve kapı numaraları şunlardır; Defterdar Konağı (Kapı No: 44), Eğdemir Sokak (Kapı No: 13, 9), Ertuğrul Gazi Caddesi (Kapı No: 175), Germiyan Konağı (Kapı No: 80), Germiyan Sokak Pirlar Mahallesi (Kapı No: 45, 47), İrvasa Konağı (Kapı No: 78), Kurular Evi (Kapı No: 56), Kurşunlu Sokak Paşam Sultan Mahallesi (Kapı No: 15 ve 17), Kurşunlu Sokak Kütahya Konağı (Kapı No: 13), Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 24), Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 27), Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 102), Karaa Sokak Lala Hüseyin Paşa Mahallesi (Kapı No: 102), Osmanlı Caddesi (Kapı No: 48), Osmanlı Caddesi (Kapı No: 50 – 83), Osmanlı Caddesi (Kapı No: 73), Osmanlı Caddesi (Kapı No: 85), Şapçılar Evi (Kapı No: 54), Vakıf Konağı (Kapı No: 79)

Eski Kütahya evleri hakkında daha önce yapılmış araştırmalar olmasına rağmen, bunlar, sınırlı sayıda olup genelde aynı tarihi sokaklarda bulunan evler hakkında bilgi vermektedir. Araştırmada ele alınan on dokuz adet eski Kütahya evinin fotoğrafları çekilmiş ve bu evlerden restore edilmeyen on dört tanesinin sanal ortamda restorasyonları yapılmıştır. Germiyan Caddesinde bulunan evlerden Germiyan Konağı, İrvasa Konağı, Kurular Evi, Şapçılar Evi, Vakıf Konağı olan beş adet evin günümüzde restorasyon çalışmaları yapıldığı için 3D Max programında illüstrasyonunun yapılmasına gerek duyulmamıştır. Sadece fotoğrafları çekilip, gravür çalışmaları yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜTAHYA'NIN TARİHİ VE KENTSEL OLUŞUMU

1.1. GEÇMİŞTEN BUGÜNE ESKİ KÜTAHYA EVLERİ

1.1.1. Kütahya'nın Tarihi ve Coğrafyası

İç-batı Anadolu'nun vilayet merkezi olan Kütahya, geniş bir ovanın güney kenarında birden bire yükselen Acem dağının eteklerinde (Yellice) kurulmuştur. Acem dağının yüksekliği 1173 m.'dir. Şehrin zemini istasyon çevresinde denize göre 935 m. yükseklikte olup bu zemin şehir merkezine doğru yükselmektedir. Kütahya kalesinin bulunduğu tepe ile bunun doğusundaki Hıdırlık Tepesi üzerinde bu yükseklik 1000 m.'yi aşmaktadır (Darkot, 1967: 1118).

Kapan deresi adı verilen akarsu, aşağı - yukarı, güney - kuzey doğrultusunda eski çekirdek yerleşmeyi ikiye ayırmaktadır. Ovada Felent Çayı ile birleşen bu akarsu, Porsuk ve Sakarya'ya kavuşmaktadır. Geniş ovanın güneyinde, arkasında 1173 metre yüksekliğinde Yellice dağına yaslanmış olan Kütahya, kuzey rüzgarlarına açık olduğu için iklimi oldukça serttir ve kış mevsiminde çok kar yağmaktadır.

Doğuda, Afyon, Eskişehir; kuzeyde Bilecik, Bursa; batıda Balıkesir, Manisa; güneyde Uşak illeriyle çevrilidir.

İç Batı Anadolu Bölgesinin yüzey şekilleri çevreye hâkimdir. Güneydoğu kuzeybatı doğrultulu dağ dizileri arasına ova ve yayla alanları yerleşmiştir. Çevrede 1825 rakımlı Türkmen dağı ve 2181 metreye ulaşan Eğrigöz dağı yükseklikleri vardır (Altun, 1981: 179; Dokrat, 1974: 577-578).

İklim İç Anadolu etkisindedir. Çok kar yağar, yıllık yağış ortalaması 500 – 600 mm. kadardır. En soğuk ay ortalaması 0,3 °C, en sıcak ay ortalaması 20,5 °C civarındadır. Akarsular üç yönden Karadeniz, Ege ve Marmara'ya ulaşır.

Tahıl, buğday ve arpa, patates, bakla, nohut; sulak arazilerde pancar ekimi yaygındır. Halıcılık ve dericilik gibi eski sanatlar bitme noktasına gelmiştir. Çinicilik, Kütahya'da son yıllarda büyük bir atılım gerçekleştirmiştir. Katiaion, Katiaon, Cotyaeium, ve Cotyaium şekilleriyle eski kaynaklarda rastlanan şehrin varlığı M.Ö. VI. yüzyıla kadar indirilebilmekteyse de ilk kuruluşu hakkında kesin bilgiler yoktur. Kavşak

noktasında bugünkü şehre hâkim tepede kurulduğu sanılan Katiaion'un eski devirlerine ait eser kalıntısı bulmak zordur (Altun, 1981: 181).

Yerleşim tarihi antik dönemlere kadar inen şehirde Küçük Frigya denilen bölgeler bulunmaktadır. Strabon burayı Frigya'nın önemli şehirleri arasında saymaktadır. M.Ö. VI. yüzyılın sonlarına doğru Lidyalıların, Perslerin ardından M.Ö. IV. yüzyılda İskender'in eline geçen şehir onun ölümünden sonra Bitinya ve Bergama krallıklarının idaresi altına girmiştir. M.Ö. I. ve M.S. IV. yüzyılda Roma hâkimiyetinde kalmıştır. Bizanslılar zamanında da önemini korumuş ve bir psikoposluk merkezi hâline gelmiştir. Günümüze ulaşan kale, sur ve burçların Bizans döneminde inşa edildiği anlaşılmaktadır.

1071 Malazgirt savaşında Alparslan'a yenilen Romanos Diogenes, Kütahya kalesine getirilip hapsedilmiştir. Malazgirt savaşından sonra Anadolu'nun büyük bir kısmı ile beraber Kütahya'da Kutalmışoğlu Süleymanşah tarafından 1080 yılına doğru fethedilmiş ve 1097 Eskişehir muharebesine kadar Selçuklular'ın idaresinde kalmıştır. Daha sonra Selçuklu ile Bizans arasında sürekli mücadele konusu olan Kütahya'da, Yoncalı Hamamı'nın 1233 – 1234 kitabesine göre Türk hâkimiyetinin başlangıcı I. Alaaddin Keykubat'ın fethi ile başlamıştır (Karakaya, 1992: 580).

1285'den itibaren Kütahya'nın Moğollar, Germiyanlılar, Selçuklu sultanı II. Mesud arasında mücadele konusu olduğu görülmektedir. 1300'lerin başında Germiyanogulları'nın bağımsız olduğu anlaşılmaktadır. 1381'lere kadar genellikle Germiyan idaresinde görünen Kütahya, Germiyanlarla komşu haline gelmiştir. Kütahya, Germiyanogulları'nın başkenti olmuş bir şehirdir. 1042 Ankara savaşından sonra Germiyanoglu II. Yakup tekrar Kütahya'ya sahip olmuştur. II. Yakup Bey, Osmanlı Fetret devrinde şehzadeler arasında çarpışık bir siyaset güderek uzun süre Kütahya'yı elinde tutmuştur. Daha sonra II. Yakup Bey 1428'de Edirne'ye giderek topraklarını II. Murat'a vasiyet etmiş, el değiştirmemek için Kütahya Osmanlı'nın eline geçmiştir. Kütahya bu zaman dilimi içerisinde Anadolu Beylerbeyliği sancaklığını yapmıştır.

Kütahya, Kurtuluş Savaşı sırasında Çerkez Ethem olayının ortasında kalmış, 15 Ocak 1921'e kadar süren olaylarda hükümet tarafından yağmadan kurtarılmıştır. 17

Temmuz 1921 ile 30 Ağustos 1922 arasında Yunan işgalinde kalan Kütahya, Büyük Taarruzda kurtarılan ilk şehirlerden olmuştur.

1.1.1. Kütahya'nın Tarihi Kent Dokusu

Kütahya merkezinde, Türk devri öncesinden mimari kalıntıya rastlanmamaktadır. Son yıllarda yeni yerleşim alanları açılırken ve derin temeller kazılırken çok az sayıda da olsa ipuçları verebilecek Türk devri öncesi buluntulara rastlanmaktadır. Kazılar yapılarak bunun aydınlatılması mümkündür. Kent merkezinde yer yer çeşme olarak kullanılan mezar stellerinin ise merkezden mi yoksa antik merkezlerden mi buraya getirilmiş oldukları kesinlik kazanmamıştır.

Bizans devri yerleşmesinin sadece kale içinde kaldığı söylenmekte ise de bunun hakkında kesin veriler yoktur. Kent merkezinin bugünkü konumu ve yayılma alanları; anlaşıldığı kadarıyla Türk devri iskânı, kalenin doğu eteklerinde ilk çekirdeğini oluşturmuştur. Burada Kapan Deresi'nin ikiye böldüğü alanda Balıklı Mahallesi ve Paşamsultan Mahallesi ile biraz daha kuzeye doğru Pirlar ve Servi Mahallesi en eski kale dışı yerleşmelere işaret etmektedir. Bugün belediye meydanının bulunduğu alana doğru yayılan yerleşmenin bir diğer kolunun da vadi içinden Sultanbağı Mahallesine uzandığı, böylece Saraysultan Mahalleleri arasında, Kapan Deresi'nin etrafında geliştiği anlaşılmaktadır. Kale içinde Mâruf Mahallesinin de zamanında önemli bir yerleşmeye sahip olduğu anlaşılmakla birlikte bugün tek tük evler de terk edilmiştir.

Çeşitli devir ve kaynaklarda mahalle sayılarının değişmesine, daha doğrusu bunların tespit edilmesine rağmen, Kütahya'nın yukarıda belirtilmiş olan doğrultuda geliştiği anlaşılmaktadır (Altun, 1981: 185).

1.1.3. Sokak Estetiğini Oluşturan Eski Kütahya Evleri

1.1.3.1. Defterdar Konağı (Kapı No: 44)

Resim 1.1: Defterdar Konağı (Kapı No: 44)

Bu ev, Börekçiler Mahallesi Defterdar Köprüsü başındadır (Eser, 1955: 61). Eskiden bu yapının önünden bir su kanalının geçtiği tespit edilmiştir. Bugün bu kanal doldurulmuş olup, yapının önünden asfalt yol geçmektedir. Bu evin kapı numarası 44'tür.

Yapısal özelliklerinden bahsedilecek olursa; evin giriş kapısı kare nispetli çift kanatlı bir kapıya sahiptir. Dövme çiviler ve kapı tokmağı bu yapının en önemli madeni süslemesidir. Bu kapı yardımı ile iç avluya geçilmektedir. Bu mahallenin yol yüksekliği fazladır. Yapıda, girişi gören bir çıkma bulunmaktadır. Bu çıkmayı oluşturmak için genellikle ahşap malzeme kullanılmıştır. Sokak yönünde çıkma yapan bölme, yalnızca yaz aylarında kullanılmaktadır. Eve giriş - çıkışlar ve yoldan geçenler buradan rahatlıkla görülebilmektedir. Bu yazlık bölmenin sağında ve solunda birer adet kışlık oda bulunmaktadır.

Kışlık odaların pencerelerinde ahşap çıta örgü tekniği kullanılmıştır. Pencerelerde bulunan ahşap çıta örgülü korkuluklar yapıya farklı bir estetik görünüm kazandırmaktadır. Aynı zamanda da bu dönemde yaşayan ev halkının mahremiyetlerine ne kadar düşkün olduklarını gösteren en önemli yapısal özelliklerden biridir. Yapıda bulunan diğer pencereler basit ahşap kaplamalıdır. Giriş cephesindeki bütün pencereler, ev mahremiyetine olan düşkünlüklerinden dolayı eskiden panjurlarla örtülüymüş; ancak

bugün yapıda sadece ana girişin sol tarafındaki ahşap çıkma altındaki küçük pencerede panjura rastlanmıştır.

Yapının üst örtüsünde beşik çatı tekniği kullanılmış ve alaturka kiremitle kaplanmıştır. Saçakların uc kısımları ahşap çıta ile kaplanmış ve üzerine kiremit sıralanmıştır. Bu yapının sokak cephesinde üç adet oda çıkması, bir adet yazlık kullanım alanı ve bir adet köşk adı verilen odanın çıkması bulunmaktadır. Yapıda bulunan kiremit kaplamalı bacalar hem estetik açıdan güzel bir görünüm sağlamaktadır, hem de binaya hareket kazandırmaktadır (Eser, 1955: 61). Defterdar Konağı iki katlı olup, yapımı 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilmektedir. Bugün bu konak çini üretim atölyesi olarak faaliyet göstermektedir (KÜTAHYA BELEDİYESİ, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri D.K.V.K.E, Envanter No: 158'den faydalanılmıştır).

1.1.3.2. Eğdemir Sokak (Kapı No: 13, 9)

Resim 1.2: Eğdemir Sokak Kapı No: 13, 9

Yapı; zemin artı üç kat olarak inşa edilmiştir. Sokağı oluşturan eğimli yol nedeniyle yapı yüksek zemin üzerine inşa edilmiştir. Cepheyi oluşturan mevcut duvarlar karkas arası kerpiç dolma sistemi ile yapılmıştır. Yapının dış duvarları yıpranmış durumdadır ve tadilatının yapılması gerekmektedir. Doğal etkenler (yağmur ve kar) yapının daha da yıpranmasına neden olmaktadır.

Sokak yönündeki cephede oldukça fazla pencere mevcuttur. Üst katta bulunan baş odada dört, ara katta on altı, asma katta dokuz ve zemin katta üç adet pencere vardır. Baş oda ve ara katta bulunan pencereler günümüze kadar orijinallliğini korumuş; fakat diğer pencereler şu an evde ikâmet edenler tarafından değiştirilmiştir. Bu değişiklik de yapının pencerelerinin oluşturduğu karakteristik özelliklerin kaybolmasına neden olmuştur.

Yapıya zemin katta bulunan dört kapı yardımı ile girilmektedir. Ara katta bulunan ahşap kemerli pencere, yapının daha önce büyük bir kapıya sahip olduğunu göstermektedir. Gerçek kapının yerine küçük bir kapı yapılmıştır. Sağında ve solunda bulunan diğer yapılar, bitişik nizamda inşa edilmiştir.

Sokak yönünde bulunan yatay ve dikey silmeler, yapının kat ayrımlarını belirtmiş ve yapıya hareketlilik katmıştır. Ara katta bulunan çıkmalar; önde üç, sağında ve solunda birer ahşap çerçeveli pencereye sahiptir. Bu çıkmalar, duvar içinden çıkan ahşap eliböğründelerle taşınmaktadır. Yapının ana cephesi beyaz, çıkmalar ise açık mavi renktedir. Bu özellik hem sokak estetiğine, hem de yapıya farklı bir estetik görünüm katmıştır.

Yapıda madeni bir süslemeye rastlanmamıştır.

Yapının üst örtüsü kırma beşik çatı sistemi ile yapılmıştır. Çatı alaturka kiremit tipi ile döşenmiştir. Hafif eğim kazanmış saçaklarda ise ahşap malzeme hâkimdir. Bu yapı en önemli sivil mimari örneklerinden biri olup, 19. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Bu yapı, halen kullanılmaktadır (KÜTAHYA BELEDİYESİ, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri D.K.V.K.E, Envanter No: 304'den faydalanılmıştır).

1.1.3.3. Ertuğrul Gazi Caddesi (Kapı No: 175)

Resim 1.3: Ertuğrul Gazi Caddesi Kapı No: 175

Yapı, yazlık kullanım alanı olarak kullanılan terasıyla birlikte zemin artı iki katlıdır. Zemin kat pencerelerinin alt kısımlarına kadar yapıda düzgün yonu taşı kullanılmış ve bu seviyeden sonra blok kerpiç sistemi ile cephe duvarları inşa edilmiştir.

Eve giriş, yapının orta bölümünde bulunan biri çift kanatlı diğeri tek kanatlı, sade formlu iki kapıdan gerçekleşmektedir.

Zemin katta yedi büyük, iki küçük pencere mevcuttur. Bu pencerelerin estetik görünümleri yapı sahipleri tarafından değiştirilerek orijinalliğini kaybetmesine neden olmuştur. Ahşap kasalı olması gereken çıkma altı pencereleri, bugün, plastik kasalı pimapen adı verilen pencere ile değiştirilmiştir.

Ara katta iki adet çıkma bulunmaktadır. Kemerli çıkma altlıkları yapıya estetik bir görünüm kazandırmıştır. Çıkmaların köşebentleri beyaz şeritler yardımı ile alçı kaplama saçak köşelerine kadar dolanmaktadır. Bu kattaki mevcut yapı elemanları hiçbir zarar görmeden günümüze kadar gelmiştir.

Yazlık kullanım alanı olarak yapılan üst kat baş odadır. Bu katta geçmişte çıkan yangından dolayı yapısal özelliğinin kaybolmasına neden olmuştur. Yapıda, saçak altı, alçı sıvama tekniği ile yapılmıştır. Çatı için alaturka kiremit kullanılmıştır. Bu yapı, 19. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir (KÜTAHYA BELEDİYESİ, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri D.K.V.K.E, Envanter No: 379'dan faydalanılmıştır).

1.1.3.4. Germiyan Konağı (Kapı No: 80)

Resim 1.4: Pirlar Mahallesi Germiyan Caddesi Kapı No: 80

Bu yapı, Pirlar Mahallesi Germiyan Caddesi kapı no: 80’de bulunmaktadır. Germiyan Konağı olarak bilinen yapı, 19. yüzyılın ortalarına doğru yaptırıldığı bilinmektedir.

Yapının temelinde ve temel üzerinde belirli bir seviyeye kadar taş, bu seviyeden itibaren yan cepheleri blok kerpiç inşaat, ön ve arka cepheleri ise ahşap katkılı kerpiç dolgulu duvar tekniği ile inşa edilmiştir. 1998 yılında restorasyonu yapılmıştır. Cihannûma köşkü hariç evin üst örtüsü kırma çatılı olup, alaturka kiremitle kaplıdır. Cihannûmanın üzeri ise sokak tarafına (güneye) doğru tek taraflı hafif eğimli bir çatıyla örtülüdür. Kırma çatı tekniğinde yapılan evin üst örtüsünü tuğladan yapılmış, yüzeyleri beton sıvalı ve beyaz kireç badanalı, kare kesitli, külâh şeklindeki örtülere sahip bacalar bulunmaktadır.

Evin esas girişi, cadde tarafında (güneyde) yer alan ahşap kuşaklı, yüksek ve yuvarlak formlu ara kata kadar yükselen iki kemerin içerisinde bulunan, içeriye çekilmiş çift kanatlı iki ahşap kapıdandır. Bu iki kapının doğusunda depo mekânına açılan küçük bir kapıyla, kuzey cephesinde eyvana açılan çift kanatlı ahşap bir kapı daha bulunmaktadır.

Üst katın iç sofasını, güneyden kemerli üç pencere, kuzeyden ise iki pencere aydınlatmaktadır. Güneye doğru çıkma yapmış bu oda, eve hareket kazandırmıştır. Odanın güney duvarında bulunan dikdörtgen şeklindeki üç pencereyle çıkmanın yan taraflarına açılmış dar ve dikdörtgen pencereler, yapıya farklı bir estetik görünüm katmıştır.

Güney sofanın batı kısmında bulunan oda, baş odadır. Bu odadaki pencere düzeni, diğer odalardaki pencere düzeniyle aynıdır. Eyvan doğrultusunda çıkma yapmış bu oda, dört pencereye sahiptir.

Germiyan Konağı'nın ana cephesi sokak yönüne bakan güney cephesidir. Güney cephesinin tasarımına diğer cephelerden daha çok önem verilmiştir. Güney cephede, kat ayrımları yatay ve dikey ahşap silmelerle belirtilmiştir. Güney cephede ara katın üzerinde bulunan birinci kat, sofanın doğu ve batısındaki her iki odada sokağa doğru üç cepheli çıkma yapmıştır. Çıkmaların altları ahşap kaplamalıdır ve duvar içerisinden çıkan ahşap eliböğründelere taşınmıştır. Oda çıkmalarının dikdörtgen pencereleriyle, sofanın kemerli pencereleri, üçerli olarak düzenlenerek, cephenin yapısında simetrik bir pencere düzeni oluşturulmuştur.

Yapının, güney cephesinde yer alan saçaklar, sokak yönüne doğru taşkın olarak yapılmıştır ve bunlar ahşaptır. Bu ahşap saçakların altı, alçı ile kaplanmıştır. Yapının ortasında bulunan cihannûma, kule gibi yükselmektedir.

Germiyan evinin dış cephesindeki en önemli süslemeler, güney cephesinden içeriye doğru çekilmiş iki kemerin içerisinde bulunan çift kanatlı ahşap kapıların üzerindedir. Bu kapılardan, doğudaki çift kanatlı ahşap kapı, güzel bir ahşap süslemeye sahiptir (Erdoğan, 2004: 9).

Doğu kemerinin içerisindeki kapının üzerinde bulunan pencerede, iç bükey oluşturulmuş, ahşap malzemeden yapılmış korkuluklara sahiptir.

Bu yapı, Kütahya'daki en önemli sivil mimari örneklerinden biridir. Bugün restorasyonu tamamlanmış olan konak, kafe ve restaurant olarak kullanılmaktadır.

1.1.3.5. Germiyan Sokak Pirlar Mahallesi (Kapı No: 45, 47)

Resim 1.5: Germiyan Sokak Pirlar Mahallesi Kapı No: 45, 47

Yapıya, ön cepheden iki adet çift kanatlı giriş kapısı bulunmaktadır. Giriş kapılarından sol taraftaki kapı, ahşap kuşaklı bir kemer içerisinde yer alır. Bu kapılardan başka yan cephede de üç adet ahşap kapı ve pencere mevcuttur.

Yapının kat ayrımları, yatay ve dikey atılmış ahşap silmelerle belirtilmiştir. Ahşap silmeler, fonksiyonel olarak taşıyıcı görevinin dışında, cepheye estetik görünüm de katmaktadır.

Cephenin en önemli mimari elemanı, üst katta bulunan çıkmalardır. Bu iki adet çıkma, tek yönlü, üç cepheli düz çıkma olarak yapılmıştır. Çıkmaların altı ahşap kaplıdır ve her çıkma duvar içerisinde çıkan dört adet kıvrımlı ahşap eliböğründelerle taşınmıştır. Ortada bulunan iki eliböğründe, uçan payanda şeklinde yapılmıştır.

Caddeye bakan cephesinde çok sayıda dikdörtgen şeklinde ahşap çerçeveli, yukarıya doğru açılan sürgülü giyotin pencere yapılmış, bu sayede yapıda hem ferah bir ortam oluşturulmuş, hem de cepheye güzel bir görünüm kazandırılmıştır. Ayrıca, çıkmaların her iki yan yüzeyinde uzun dikdörtgen biçimli “kim geldi pencereleri” bulunur.

Yapının beden duvarları üzerinde bulunan saçaklar, taşkın saçak tipindedir. Saçak altları ahşap kaplıdır.

Yapının dış cephesindeki süsleme elemanları, ahşap malzeme üzerinde yoğunlaşır. Ahşap kuşaklı kemer içerisinde bulunan çift kanatlı kapı, tablalı olarak üç bölüme ayrılmış ve ahşap kabartma tekniğinde süslenmiştir. Kat ayrımlarını belirten silmeler, profillendirilerek süslenmiştir. Üst kat pencerelerinin üzerine ahşap alınlıklar yapılmış, bu alınlıkların tepesi de profilli süslemelerle sonlandırılmıştır.

Yapının dış duvar sıvasında yer yer dökülmelerin olduğu görülmüştür. Halen kullanılmakta olan yapı, genel olarak iyi durumdadır. Bu yapının 19. yüzyılda yapıldığı bilinmektedir (KÜTAHYA BELEDİYESİ, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri D.K.V.K.E, Envanter No: 227'den faydalanılmıştır).

1.1.3.6. İrvasa Konağı (Kapı No: 78)

Resim 1.6: Pirler Mahallesi Germiyan Sokak Kapı No: 78

Pirler Mahallesi Germiyan Caddesi kapı no: 78'de bulunan, bugün İrvasa Konağı olarak bilinen ev, 19. yüzyılda İğbasanlar olarak tanınan aile tarafından yaptırılmıştır.

Kuzeyde yüksek taş duvarlarla çevrili bahçesi bulunan ev, temelinde taş, temel üzerinden en üst kata kadar ahşap arası kerpiç tekniğinin kullanımıyla inşa edilmiştir. Dış duvarları bu sokakta bulunan diğer evler gibi kireç harcıyla sıvanmıştır. Evin üst örtüsü kırma çatılı olup alaturka kiremitle kaplıdır.

Haremlık – selamlık esasına uygun olarak planlanan ev, bir duvarla bölünerek iki alana ayrılmıştır. Haremlık bölümü, altında bulunan bodrum katıyla beraber dört, selamlık bölümü üç katlıdır. Evi ikiye ayıran ahşap çatkılı kerpiç dolgulu duvarda her katta bir kapı izi bulunmaktadır. Evin her iki alanını birbirine bağlayan kapı açıklıkları daha sonra örülerek kapatılmıştır. Sokak cephesinin solunda yani evin batı yönünde bulunan alanın haremlık olma ihtimali kuvvetlidir.

İrvasa Konağı'nın en görkemli cephesi güney (sokak) cephesidir. Haremlık – selamlık bölümlerinin ara katı ve üst katındaki tek yönlü, iç cepheli oda çıkmaları cepheye zengin bir görünüm kazandırmıştır. İki kat olarak yapılan oda çıkmalarının altları ahşap kaplamalıdır. Ara katın oda çıkmalarını duvardan çıkan kıvrımlı eliböğründeler taşımaktadır. Üst katın oda çıkmalarını ise, ara katın oda çıkmalarının köşelerine oturtulmuş ahşap kolonlar taşır.

Güney cephenin saçakları ahşaptır. Taşkın olarak oluşturulmuş ahşap saçakların altı alçıyla kaplanmıştır. Evin kuzey cephesi güney cephesine göre estetik açıdan daha fakir bir görünüme sahiptir. Kuzey cephede, güney cephede olduğu gibi iki kat şeklinde oda çıkmaları vardır. Kuzey cephesindeki saçaklarda güney cephesindeki gibidir. İrsava evi, dış cephesinde kayda değer bir süsleme unsuru barındırmamaktadır.

Germiyan Caddesinde bulunan diğer evlere göre daha ayrıntılı olarak planlanmış İrvasa evi, 19. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Erdoğan, 2004: 14). Günümüzde bu yapı. “Cemile Güler” sanat evi olarak kullanılmaktadır.

1.1.3.7. Kurular Evi (Kapı No: 56)

Resim 1.7: Kurular Evi Kapı No: 56

Pirler Mahallesi Germiyan Caddesi kapı no: 56'da bulunmaktadır. Bu yapı, 19. yüzyılda Kurular ailesi tarafından yaptırılmıştır.

Kurular evi, yere gömülü temel duvarından zemin kat pencerelerinin altına kadar, küçük ebatlı düzgün yonu taşı, bu seviyeden itibaren ahşap karkas arasında kerpiç dolma sistemi ile iki katlı olarak inşa edilmiştir. Evin dış duvarları, zemin katın pencere altına kadar beyaz renkli düzgün taşla kaplanmıştır. Taş kaplamanın üzerinde en üst kata kadar kireç harcıyla sıvanmış olan üst duvarlar, birinci katın bitimine kadar beyaz kireç, üst katın duvarları açık mavi boyayla boyanmıştır. Evin üst örtüsü kırma çatı olup alaturka kiremitle kaplıdır.

Kurular evinin esas girişi kuzeyden (sokak cephesinden) olup, zemin katta tek kanatlı iki küçük ahşap kapı bulunmaktadır. Zemin katın kuzey duvarlarında bulunan ahşap çerçeveli, çok bölmeli, uzun dikdörtgen şeklindeki ikişer pencere bulunmaktadır. Bir üst katın kuzeyinde (sokak tarafında) iki oda bulunur. Bunlardan birisi baş odadır. Kuzey yönüne doğru çıkma yapan bu odayı kuzey duvarına açılmış dört, çıkmanın yan yüzeylerine açılmış iki pencere mevcuttur. Baş odanın yanındaki oda, yatak odasıdır. Bu oda, kuzey duvarına açılmış iki pencereye sahiptir.

Kurular evinin esas cephesi olan kuzey cephesi, birinci kat pencerelerinin altına kadar beyaz renkli taşlarla kaplanarak hareketlendirilmiştir. Üst katta bulunan baş oda,

kuzey yönüne doğru üç cepheli olarak çıkma yapılmıştır. Altı ahşap kaplama olan bu baş odanın çıkmasını kıvrımlı eliböğründeler taşımaktadır.

Üst örtüyü duvarlardan ayıran saçaklar ahşap malzemeli olup, dışarıya taşkındır. Kurular evinin dış cephesinde süsleme unsuru görülmemektedir.

Kurular evi, Germiyan Caddesi'nde bulunan diğer evlere göre daha basit bir yapıya sahiptir. Bugün, bu konağın restorasyonu tamamlanmış ve kullanıma hazır hale getirilmiştir. Kurular evinin yapılışı 19. yüzyıla tarihlendirilmektedir. (Erdoğan, 2004: 19)

1.1.3.8. Kurşunlu Sokak Paşam Sultan Mahallesi (Kapı No: 15 – 17)

Resim 1.8: Kurşunlu Sokak Paşam Sultan Mahallesi Kapı No: 15 – 17

Yapının dört ayrı girişi bulunmaktadır. Esas giriş kapısı evin ortasında bulunan, orijinali çift kanatlı ahşap olan kapıdandır. Ahşap olan çift kanatlı kapı yıkıldığından dolayı bunun yerine çift kanatlı madeni bir kapı yapılmıştır.

Yapı cephe tasarımı bakımından kaliteli bir işçiliğe sahiptir. Ön cephesinde yatay ve dikey oldukça bol ahşap yapı elemanı kullanılarak zengin bir tasarım oluşturulmuştur. Beden duvarlarının yüzeyi beyaz renkte bir boyayla boyalıdır.

Yapının ön cephesinde, sol kısmın üst katı üç cepheli, tek yönlü olarak çıkma yapmış olup, bu çıkmanın altı ahşap kaplamadır. Çıkmayı; duvar içerisinden çıkan

kıvrımlı ahşap eliböğründeler desteklemektedir. Bu eliböğründelerin ucunda topuz şeklinde yapılmış ahşap süslemeler mevcuttur.

Yapının ara katında dikdörtgen, üst katında kemerli, ahşap çerçeveli çok bölmeli pencereler görülmektedir. Ayrıca çıkmanın her iki yanında uzun dikdörtgen şeklinde kafa pencereleri bulunmaktadır. Bu evin 19. yüzyılda yaptırıldığı bilinmektedir (KÜTAHYA BELEDİYESİ, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri D.K.V.K.E, Envanter No: 284'den faydalanılmıştır).

1.1.3.9. Kurşunlu Sokak Kütahya Konağı (Kapı No: 13)

Resim 1.9: Kurşunlu Sokak Kütahya Konağı Kapı No: 13

Kurşunlu Sokak Paşam Sultan Mahallesi'de bulunan yapı, zemin artı iki kat olarak inşa edilmiştir. Yapının zemin kat pencerelerinin alt kısmına kadar siyah renkte boyanmıştır.

Yapının duvarları ahşap karkas arası, dolma kerpiç tekniği kullanılarak yapılmıştır. Yapı, ev sahibi tarafından onarımdan geçirilmiştir. Ahşap silmeler beyaz renkte, cephe rengi ise zemin kat pencerelerinin alt kısmına kadar pembe renkte boyanmıştır.

Eve giriş bir büyük, bir de küçük kapıdan sağlanmaktadır. Esas giriş, sokak cephesinde bulunan ara katın bitimine kadar uzanan ahşap kuşaklı ve çift kanatlı kapıdan yapılmaktadır.

Yapının ana giriş kapısının solundaki ara kat pencerelerinden iki tanesi, geçmişten günümüze kadar karakteristik özelliğini kaybetmeden gelmiştir. Bu pencerelerdeki korkuluklar ahşap olup, kafes şeklinde montelenmiştir. Germiyan Konağı'nda olduğu gibi yapıda oturan ev halkının özel hayatlarına olan düşkünlüğünün yapıya ne derecede etki ettiğini gösteren en önemli yapı elemanıdır. Sokak estetiğine farklı bir görünüm kazandıran yapı elemanlarından biridir.

Üst katta bulunan odaların çıkmaları farklı adetlerde pencere sayısına sahiptir. Ana girişin solunda bulunan çıkma, yan cepheleri ile birlikte beş adet pencereye, solunda bulunan çıkma da ise dört adet pencereye sahiptir. Bu özellik, yapının simetrik bir karakter kazanmasını engellemiştir. Bu çıkmalar, duvar içerisinden çıkan eliböğründeler yardımı ile desteklenmektedir.

Kırma beşik çatı sistemi ile yapılan çatıda, alaturka kiremit kullanılmıştır. Yapının dış cephesinde kaydadeğer bir süsleme unsuru yoktur. Bu yapı, en önemli sivil mimari örneklerinden biridir. Yapılışı 19. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir. (KÜTAHYA BELEDİYESİ, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri D.K.V.K.E, Envanter No: 285'den faydalanılmıştır). Yapı halen bir aile tarafından kullanılmaktadır.

1.1.3.10. Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 24)

Resim 1.10: Karaa Sokak Balıklı Mahallesi Kapı No: 24

Yapı, bodrum üstü iki kat olarak inşa edilmiştir. Çatı, kırma çatı tipinde olup, alaturka kiremitle kaplanmıştır. Taşıyıcı sistemi ahşap karkas olup, yapının duvarları tuğla ile örülmüştür. Daha sonra da yüzeyleri kırıktık sıva ile sıvanmıştır.

Yapının taşıyıcı sistemi dahil olmak üzere, çoğu bölümü, yıpranmış ve hasar görmüştür. Konağın, restorasyona ihtiyacı bulunmaktadır. Yapı, daha sonradan bölümlere ayrılıp birçok kapı girişi yapılmıştır.

Konağın cephesi hem caddeye hem sokak yönüne bakmaktadır. Yapıya iki farklı cepheden açılmış çok sayıda giriş bulunur. Yapıda çıkma olarak çeşitlilik vardır. Bu çeşitlilik yapıyı diğer konaklardan ayıran en önemli özelliktir. Çıkmalar, biçimlerine göre çeşitlilik göstermektedir. Köşesi, yarım daire formunda dikdörtgen olan çıkma ve gönye biçimli çıkmalar yapıya zengin bir görünüm katmıştır. Çıkmaların altı ahşap kaplamadır. Bu çıkmalar; duvar içerisinden çıkan kıvrımlı, ahşap eliböğründeler taşımaktadır.

Bu yapıda da diğer yapılarda olduğu gibi yatay ve dikey atılmış ahşap silmeler, fonksiyonel olarak taşıyıcı görevi üstlenmekle birlikte kat ayrımlarını belirlemiş ve cepheye güzel bir görünüm katmıştır. Yapıda ahşap çerçeveli çok bölmeli çok sayıda pencere mevcuttur. Bu pencereler yapının cephesine hareketlilik kazandırmıştır. Bu yapının 20. yüzyılın ilk çeyreğinde yapıldığı bilinmektedir (KÜTAHYA BELEDİYESİ, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri D.K.V.K.E, Envanter No: 256'den faydalanılmıştır). Yapı, kullanılamaz haldedir.

1.1.3.11. Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 27)

Resim 1.11: Karaa Sokak Balıklı Mahallesi Kapı No: 27

Yapı, iki katlı ve konut amaçlı yapılmıştır. Çatısı, beşik çatı tipindedir. Alaturka kiremit kullanılmıştır. Taşıyıcı sistemi ahşap karkas olup, duvarları tuğla arası kırıktır. Yapı, hasarlı olan çatısından, kırık camlarından, kötü durumda olan dış

sıvasından dolayı suya mâruz kalmaktadır. Bu sebeple yapıda oldukça fazla yıpranma belirtisi gözlemlenmiştir. Yapıya, orjinalinden farklı olarak yeni giriş kapıları açılmıştır. Hiçbir onarım yapılmamıştır. Restorasyona ihtiyacı bulunmaktadır.

Geniş cephesi sokağa verilmiş olan yapının, iki ayrı girişi vardır. Esas giriş; yüksek ve düz atkılı çift kanatlı ahşap kapıdandır.

Evin en üst katında, sofanın iki yanında yer alan odalar gönye olarak dışarıya çıkma yapmıştır. Yapıda yatay ve dikey olarak atılmış ahşap silmeler hem taşıma görevi görmekte hem de kat ayrımlarını belirleyerek cepheye bir hareketlilik katmıştır. Yapının özellikle üst katında, çok sayıda ahşap çerçeveli pencereler bulunmaktadır.

Cephede, ahşap süsleme açısından iki önemli yapı elemanı bulunmaktadır. Bu süslemelerden birisi, giriş karesinin düz atkısının altında bulunan dairenin içerisinde yer alan, yüksek ahşap kabartma tekniğinde oluşturulmuş süslemedir. Düz atkılı kemerin üzerinde oval formlu bir nişin içerisinde bulunan ahşap süsleme, işçilik bakımından önemli özellik taşımaktadır. Bu yapının 20. yüzyılın ilk çeyreğinde yapıldığı bilinmektedir (KÜTAHYA BELEDİYESİ, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri D.K.V.K.E, Envanter No: 254'ten faydalanılmıştır).

1.1.3.12. Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 102)

Resim 1.12: Karaa Sokak Balıklı Mahallesi Kapı No: 102

Yapı, bodrum üzeri iki kat olarak inşa edilmiştir. Yapının üst örtüsü ahşap malzemeli kırma çatı olup, alaturka kiremitle kaplıdır. Yapı, ahşap karkas taşıyıcı

sistemine sahiptir. Subasmanı seviyesine kadar taş, diğer üst kısımlarda tuğla kullanılarak yapılmış olan yapının sıvası, kırıktır.

Yapının dış cephe sıvasında, yer yer dökülmeler görülmektedir. Zemin katta bu dökülmeler daha fazladır. Bu dökülmeden dolayı yapı duvarları ve taşıyıcıları hasar görmeye başlamıştır. Yapının tamamının boyanması gerekmektedir. Yapının dış kısmında herhangi bir müdahale gözlenmemektedir. Yapının dış cephesinde rutubet izi yoktur. Ayrıca camları sağlamdır. Yapının acil olarak sıva raspası yapıp, sıva ve boyasının yenilenmesi gerekmektedir. Yapı herhangi bir onarım görmemiştir. Restorasyona ihtiyacı bulunmaktadır.

Yapıya, sokaktan düz atkılı ahşap silmeli bir kemer içerisinde yar alan çift kanatlı ahşap kapıyla direkt giriş sağlanmıştır. Yapının bir yönü caddeye, diğer yönünde sokağa bakmaktadır. Yapının üst katı sokak yönünde üç kademeli gönye olarak, cadde yönünde de iki adet oda çıkması olarak yapılmıştır. Çıkmaların alt kısımları ahşap kaplıdır. Çıkmaların bazıları, köşelerdeki ahşap dikmelerle, bazı bölümleri de kıvrımlı ahşap elibögründelerle taşınmıştır.

Geleneksel Kütahya konaklarının hemen hemen tamamında görülen yatay ve dikey ahşap silmeler, kat ayrımlarını belirlemiş ve cepheye hareketlilik kazandırmıştır. Yapının üst katlarının her ikisinde de ahşap çerçeveli çok bölmeli çok sayıda pencere bulunmaktadır. Yapının saçakları; taşkın saçak olup, ahşap malzemede yapılmıştır. Yapı, şu anda kullanılmamaktadır. Bu yapının 20. yüzyılın ilk çeyreğinde yapıldığı bilinmektedir (KÜTAHYA BELEDİYESİ, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri D.K.V.K.E, Envanter No: 255'den faydalanılmıştır). Yapı, kullanılamaz durumdadır. Restorasyonunun yapılması gerekmektedir.

1.1.3.13. Karaa Sokak Lala Hüseyin Paşa Mahallesi (Kapı No: 102)

Resim 1.13: Karaa Sokak Lala Hüseyin Paşa Mahallesi Kapı No: 102

Yapı, zemin artı ara kat artı bir kat olarak, ahşap karkas arası kerpiç malzeme kullanımı ile inşa edilmiştir. Çatısı, beşik çatı olup, alaturka kiremit ile kaplıdır. Yapının sıvaları yer yer dökülmüş durumda olup, pencere ve camları sağlam durumdadır. Yapı harap hâldedir. Yapının cephesinde mavi boyalı çift kanatlı ahşap bir kapı ve bu kapının sağ tarafında çift kanatlı boyasız ahşap kapı mevcuttur.

Yapının üst katında, sokağa paralel oda çıkmaları mevcuttur. Bu çıkmaların üzerinde kareye yakın formlu ve çok bölmeli üçer pencere bulunmaktadır. Kapı üzerine gelen bölümde ise, yarım elips formlu, çok parçalı pencere ile aydınlatma sağlanmıştır.

Yapının arka cephesinde, yüksekliği ara kat tavan seviyesine eşit, ahşap arası tuğla malzeme kullanılarak yapıya ek yapılmıştır. Dış görünüşüne bakılırsa yapının tadilata ihtiyacı bulunmaktadır. Yapılışı 20. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilmektedir (KÜTAHYA BELEDİYESİ, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri D.K.V.K.E, Envanter No: 102'den faydalanılmıştır). Yapı, hâlen kullanılmaktadır.

1.1.3.14. Osmanlı Caddesi (Kapı No: 48)

Resim 1.14: Osmanlı Caddesi Kapı No: 48

Yapının temelinde düzgün yonu taşı ve bu seviden sonra ahşap karkas arası dolma kerpiç sistemi ile zemin artı iki kat olarak inşa edilmiştir. Üst ve ara katta bulunan çıkmalar üst üste bindirme şeklinde yapılmış ve bu yüzden çıkmaları taşımak için eliböğünde kullanılmamıştır. Yapıda, çok sayıda ahşap çerçeveli pencere bulunmaktadır. Eve giriş, iki yerden sağlanmaktadır.

Sokak yönündeki cephesinin genelinde kullanılan yatay ve dikey ahşap silmeler yapıya estetik bir görünüm kazandırmıştır. Cephe sıvasının büyük bir bölümü dökülmüş ve pencerelerin çoğu kırılmıştır. Bu yüzden, yapı, sürekli dış etkenlerden etkilenmektedir. Yapının acilen restorasyonu yapılmalıdır.

Üst örtüyü, duvarlardan ayıran saçaklar, ahşap olup, dışarıya taşkın biçimde yapılmıştır. Alaturka kiremit kullanılmış olan çatı; kırma beşik çatı sistemi uygulanmıştır. Yapılışı, 19. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Yapı, harap hâlde ve kullanılmamaktadır (KÜTAHYA BELEDİYESİ, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri D.K.V.K.E, Envanter No: 241'den faydalanılmıştır).

1.1.3.15. Osmanlı Caddesi (Kapı No: 50 – 83)

Resim 1.15: Osmanlı Caddesi Kapı No: 50 – 83

Yapı, bodrum üzeri iki kat olarak temel ve temel üzerinden belirli bir seviyeye kadar taş, bu seviyeden itibaren ahşap karkas arasında tuğla kullanımıyla iç sofalı plan tipinde yapılmıştır.

Bu yapının içi boşaltılmış durumdadır. Ahşap malzemenin bazı parçaları deforme olmuştur. Pencere çevreleri yıpranmış durumda ve camların büyük kısmı kırılmıştır. Yapı, şu an ayakta görünse de zamanla oluşacak tahribatlar, yapının yok olmasına sebep olabilir. Bu nedenle, en kısa zamanda restorasyon işlemi yapılmalıdır.

Yapı, hem Osmanlı Caddesi hem de Balıklı Mahallesi boyunca kıvrılarak uzanmaktadır. Yapıya, Osmanlı Caddesi üzerinde, içeri çekilmiş, düz atkılı bir kemer içerisinde yer alan, çift kanatlı ahşap kapıdan girilmektedir. Bu kapıdan başka, yan cepheden yapıya açılmış üç kapı daha bulunmaktadır. Yapının temelinde ve temelin üzerinde su basmana kadar taş kullanılmış, birinci ve ikinci katlar ise ahşap karkas arası tuğla kullanılarak inşa edilmiştir. Cephede, kat geçişleri, üç cepheli çıkmaların altları ve kenar köşe geçiş silmelerinde ahşap malzeme kullanılarak cephe tasarımı zenginleştirilmiştir.

Yapının üst katında, Osmanlı Caddesi tarafına bakan asıl cephede sağ kısımda tek yönlü üç cepheli, sol kısımda ise çıkma yapmış olan oda köşede kıvrılmış ve köşesi diğer cephe kısmına doğru devam ederek bütünüyle bir çıkma yapmıştır. Çıkmaların altı ahşap kaplama olup, kıvrımlı ahşap eliböğründelerle desteklenmiştir. Osmanlı Caddesine bakan cephede simetrik bir pencere düzeni uygulanmıştır. Üst katı; çıkmalara ahşap çerçeveli çok bölmeli uzun dikdörtgen formlu üçer pencere, içeride kalan sofa

kısımında ise yine aynı şekilde kemerli dört pencere açılarak hem aydınlatma iyi sağlanmış, hem de zengin bir cephe görünümü kazandırılmıştır.

Balıkli Caddesine bakan yan cephede de yine aynı şekilde simetrik pencere düzenlemeleri görülmektedir. Yapının üst örtüde görülen saçakları taşkın tipli olup, altları ahşap kaplamalıdır. Yapılışı, 19. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmektedir (KÜTAHYA BELEDİYESİ, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri D.K.V.K.E, Envanter No: 240'dan faydalanılmıştır). Yapı, kullanılamaz durumdadır. Restorasyona ihtiyacı vardır.

1.1.3.16. Osmanlı Caddesi (Kapı No: 73)

Resim 1.16: Osmanlı Caddesi Kapı No: 73

Yapı, iki katlı ve konut amaçlı olarak yapılmıştır. Kıрма beşik çatı sistem ile yapılan çatıda, alaturka kiremit kullanılmıştır.

Taşıyıcı sistemi karkas olup, yapının duvarları tuğla arası kırıktır. Yapının şu anki durumu harap haldedir. Yapı hasarlı olan çatısından, dökülmüş dış sıvasından ve kırık camlarından sürekli yağmur ve kar suyuna mâruz kalmaktadır.

Yapıya giriş, sokak yönünden iki adet ahşap kapıdan sağlanmaktadır. Bu kapılarda süsleme unsuruna rastlanmamaktadır. Üst katta mevcut çıkmaların bir tanesi, hem bu yapıda, hem de bu dönemde yapılan yapıların çıkmalarından farklı bir tarzda yapılmıştır. Elips şeklinde inşa edilen bu çıkmada, beş adet ahşap pencere mevcuttur. Bu çıkma sade eliböğründelerle desteklenmiştir. Mevcut yatay ve dikey ahşap silmeler, kat ayrımlarını belirlemekte ve aynı zamanda yapıya hareket kazandırmaktadır. Yapıda kayda değer süsleme unsuru bulunmamaktadır.

Bu yapının, 19. yüzyılın ilk çeyreğinde yapıldığı bilinmektedir. Bu yapı şu anda kullanılmamaktadır. Restorasyonunun yapılmasına ihtiyaç vardır. Önemli sivil mimari örneklerindendir (KÜTAHYA BELEDİYESİ, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri D.K.V.K.E, Envanter No: 260'dan faydalanılmıştır). Yapının, restorasyona ihtiyacı vardır. Her an yıkılabilir durumdadır.

1.1.3.17. Osmanlı Caddesi (Kapı No: 85)

Resim 1.17: Osmanlı Caddesi Kapı No: 85

Yapı, bodrum üzerinde iki katlı bir bina hâlinedir. Üst örtüsü kırma çatı olup, alaturka kiremitle kaplıdır. Yapının temellerinde ve temel üzerinde belirli bir seviyeye kadar taş, bu seviyeden sonrası çatıya kadar ahşap karkas arasında tuğla kullanılmıştır. Yapı, genel olarak iyi durumdadır.

Konak, bahçesiyle birlikte geniş bir alanı kaplamaktadır. Cadde yönünde bulunan çift kanatlı ahşap kapı ile bahçeye, daha sonra da bahçeden eve girilmektedir. Yapının en üst katı hem cadde yönünde hem de bahçe yönünde tümüyle çıkma yapmıştır. Böylece cephe mimarisi yapıya ayrı bir önem katmıştır.

Geleneksel Kütahya konaklarında olduğu gibi burada da çıkmaların altı, ahşap kaplıdır. Çıkmaların köşelerinde, duvar içerisinden çıkan kıvrımlı, ahşap eliböğründeler yer almaktadır. Kat ayrımları yine yatay ve dikey ahşap silmelerle belirtilerek cepheye hareketli bir görünüm kazandırılmıştır. Sokak yönünde çok sayıda ahşap çerçevesi, üç bölmeli pencereler mevcuttur. Yapılışı, 18. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilmektedir (KÜTAHYA BELEDİYESİ, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü,

Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri D.K.V.K.E, Envanter No: 258'den faydalanılmıştır).

1.1.3.18. Şapçılar Evi (Kapı No: 54)

Resim 1.18: Pirlar Mahallesi Germiyan Caddesi Kapı No: 54

Pirlar Mahallesi Germiyan Caddesinde kapı no: 54 olan Şapçılar evinin, Kütahya'da yaşayan Şapçılar ailesi tarafından 1912'de yaptırıldığı bilinmektedir.

Şapçılar evi, temel üzerinde birinci katın bitimine kadar düzgün yonu taşıyla, birinci kattan itibaren ahşap arasında kerpiç malzemenin kullanımıyla inşa edilmiştir. Şapçılar evi üç katlıdır. Evin üst örtüsü kırma çatı olup, alaturka kiremitle kaplanmıştır.

Şapçılar evinin kuzey cephesinde dört kapı bulunmaktadır. Bu kapılardan evin ortasında bulunan, çift kanatlı iki ahşap kapı, esas giriş kapılarıdır. Kuzeyde yer alan odalardan doğu kısmında yer alan oda, depodur. Bu mekanın kuzey duvarında iki küçük pencere bulunmaktadır.

Şapçılar evinin ara kat planı da zemin katının planı gibi iç sofalıdır. Kuzey - güney doğrultusunda uzanan sofanın iki yanında yer alan, ikişerden dört oda, bu katın planını oluşturur. Ara katın kuzeyinde yer alan iki oda, sofa duvarının içeriye çekilmesiyle daha dışarıda kalmıştır.

Üst katın plânı, ara katın plânı ile bire bir örtüşmektedir. Üst katın da iç sofasının etrafında sıralanmış dört oda yer almaktadır. Kuzey ve güneyden üçer

pencereye sahip bu odalar, yapıda çıkma oluşturmıştır. Bu odalardan birisi depo olarak kullanılmakta, diğeri ise yatak odasıdır. Yatak odası, kuzey yönünde üç ve çıkmanın yan yüzeylerine açılan iki penceresi bulunmaktadır. Kuzeydeki bir diğeri oda da evin batısında bulunan dışarı çıkma yapmış olan odadır. Bu oda, evin baş odasıdır. Baş odanın kuzey duvarında üç pencere bulunur. Ayrıca çıkmanın yan yüzeylerine de iki adet küçük pencere açılmıştır.

Şapçılar evinin esas cephesi, sokak yönünde bulunan kuzey cephesidir. Evin ortasında bulunan sofalar içeriye çekilmiş, odalar sofaya göre biraz daha dışarıya çıkartılmıştır. Birinci katın bitimine kadar köşelerde kullanılan kırmızıya yakın kesme taşların oluşturduğu dekoratif taş işlemesi, cepheye hareketlilik kazandırmıştır. Üst katın sofasının iki yanında bulunan oda çıkmaları da cepheyi hareketlendirmiştir. Oda çıkmalarının altları ahşap kaplama olup, çıkmalar tek yönlü üç cepheli oda çıkmalarıdır. Çıkmalar, duvar içerisinden çıkan kıvrımlı, ahşap eliböğründelerle taşınmıştır. Cephede yer alan, üst örtüyü duvarlardan ayıran saçaklar, ahşaptır. Ahşap saçakların altları, alçıyla kaplanmış olup, taşkın olarak yapılmıştır.

Güney cephesi, kuzeye göre daha zayıf bir görünüm sergilemektedir. Üst kat sofasının iki yanında yer alan oda çıkmaları bu cephede de bulunur. Saçaklar, kuzey yönündeki saçaklar gibidir. Şapçılar evinin dışında kayda değer bir süsleme unsuru yoktur. Bu konak, restore edilmiş durumdadır. Şapçılar evinin yapılışı 20. yüzyıla tarihlendirilmektedir (Erdoğan, 2004: 21). Bugün “Kütahya Kent Tarihi Müzesi” olarak kullanılmaya hazırlanmaktadır.

1.1.3.19. Vakıf Konağı (Kapı No: 79)

Resim 1.19: Pirlar Mahallesi Germiyan Caddesi Kapı No: 79

Pirlar Mahallesi Germiyan Caddesi kapı no: 79'da bulunan ev, bugün Vakıf Konağı olarak bilinmektedir.

Vakıf Konağı, temelinde ve temel üzerinde belirli bir seviyeye kadar taş kullanılmıştır. Bu seviyeden itibaren ön ve arka cepheleri ahşap karkas arasında kerpiç olup, yan cepheleri ise blok kerpiç kullanılarak üç katlı olarak inşa edilmiştir. Üst örtüsü kırma çatı tarzında yapılmış ve alaturka kiremitle kaplıdır. Binanın dış duvarları, bugün kiremit üstü çimento sıva ile yapılmıştır.

Vakıf Konağı'na giriş, güney yönünden iki kapıyla sağlanmaktadır. Asıl giriş ara kata kadar yükselen büyük kemerin içerisinde bulunan çift kanatlı ahşap kapıdandır. Bodrum katında dört, zemin katında da dört oda bulunur. Zemin katın güney cephesindeki büyük kemerli kapının iki yanına açılmış ahşap çerçeveli iki, kuzey duvarına açılmış üç pencere bulunmaktadır.

Vakıf Konağı'nın üst katıda, alt katlarıyla aynı plan tipine sahiptir. Üst katın iç sofası kuzeyinde üç, güneyinden de üç olmak üzere altı kemerli pencere bulunmaktadır. Konağın üst katının güney cephesinin doğusunda bulunan oda, çıkma yapmış ve beş adet pencereye sahiptir. Bu katın güney batısında bulunan oda, baş odadır. Güney cephesine çıkma yapmış bu oda da altı pencereye sahiptir.

Vakıf Konağı'nın en gösterişli cephesi, sokak yönüne bakan güney cephesidir. Güney cephesinde bulunan sofanın iki yanında iki adet oda çıkması bulunmaktadır. Güney yönüne çıkma yapmış bu odaların alt bölümleri ahşap kaplıdır. Tek yönlü üç cepheli olarak çıkma yapmış olan bu odaların, duvar içerisinden çıkan ikişer adet kıvrımlı ahşap eliböğründeler taşımaktadır. Vakıf Konağı'nın saçakları ahşap olup, taşkın olarak oluşturulmuştur. Ahşap saçakların altları alçıyla kaplanmıştır.

Vakıf Konağı'nın kuzey cephesi, güney cephesine göre daha zayıf bir görünüme sahiptir. Bu cephenin saçakları da güney cephesindeki gibidir. Dış cephede dikkati çeken en önemli unsur; güney cephesinde bulunan büyük kemerli kapının üzerindeki pencerenin madeni kafesidir. Germiyan Konağı'nda kullanılan madeni süsleme ile aynıdır. Bu konağın yapılış tarihi 19. yüzyılın ilk çeyreği olarak bilinmektedir (Erdoğan, 2004: 25).

İKİNCİ BÖLÜM

SOKAK ESTETİĞİNİ OLUŞTURAN ESKİ KÜTAHYA EVLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

2.1. YAPIYI OLUŞTURAN MATERYALLER

2.1.1. Yapı Malzemeleri

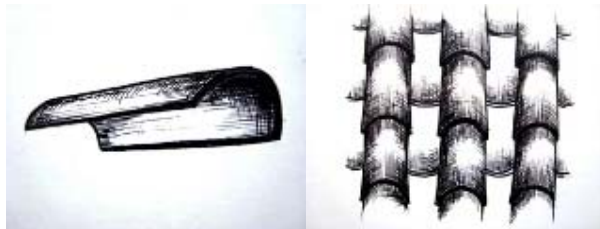
2.1.1.1. Taş

Eski Kütahya evlerinde taş malzeme, çoğunlukla yapıların temellerinde kullanılmıştır. Kütahya ve çevresinde oldukça iyi yapı taşı bulunmasına rağmen; bu taşların ocaktan çıkarılması, işlenmesi, uzun ve yorucu olduğundan, ev yapımında yapıların üst katlarında daha az kullanıldığı görülmektedir. Geçmişte bu evlerde oturan kişiler bunun yerine daha çabuk ve kolay elde edilebilen ahşap ve kerpiç malzemeleri tercih etmişlerdir. Kütahya'nın bir çok eski evinde görüldüğü gibi, taş malzeme; büyük ve düzgün ebattaki ahşap kolonların temeli olarak veya yığma kerpiç duvarların zemin altında kalan kısımlarında kullanılmıştır. Çoğu evde, taş malzeme böyle bir kullanıma sahip iken, araştırmada ele aldığımız Şapçılar Konağı, Kurular Evi gibi bazı evlerde de bâriz bir şekilde düzgün yonu taşının, birinci katların bitimine kadar kullanıldığı görülmektedir.

2.1.1.2. Tuğla ve Kiremit

Kütahya ve çevresinin toprağı çini yapımına uygun olduğu gibi tuğla ve kiremit yapımı için de iyi bir hammadDEDİR. Kullanılan tuğla ve kiremitin kalitesi yüksektir. Eski evlerin çatı kaplamasında daima alaturka olarak nitelendirilen kiremitler kullanılmıştır. Tuğlanın, kerpiç malzemeye oranla daha pahalı olması sebebiyle tuğla inşaatı çok az görülmektedir. Kullanılan tuğla malzeme, daha çok bacalarda görülmektedir. Bu tuğlalar yassı ve basık tiplidir.

Çizim 2.3: Alaturka Kiremit Tipi ve Sıralanış Sistemi

2.1.1.3. Kerpiç

Anadolu'nun yerel mimarisi, İ.Ö. 4. binde, Beycesultan kazılarında görüldüğü gibi moloztaş temel, ahşap hatıl ve ahşap dikme ile pekiştirilmiş kerpiç duvar gibi konstrüktif öğelere sahipti. Naumann'nın yaptığı Hitit dönemi ev rökonstrüksiyonları bugün hâlâ Anadolu'da bulduğumuz kerpiç evlerden farklı değildir. Taş temel üzerine ahşap çatıklı ve kerpiç dolgulu yapı konstrüksiyonu, eski Anadolu geleneğinin bir aşaması olarak görülmelidir (Kuban, 2007: 475).

Kütahya'da bulunan eski evlerin genelinde, temel duvarların üstünde, ahşap iskeletin arasında kerpiç malzemenin oldukça çok kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan kerpiğin içinde saman katkısı pek bulunmamaktadır. Çünkü, katkı maddesi olan saman, kerpiğin örülmesinde kullanılan harca veya bunun üzerinin sıvanmasında kullanılan sıva harcına konulmuştur.

Kerpiç malzeme diğer malzemelere göre oldukça ucuz ve kolay elde edilen bir malzeme türüdür. Bu yüzden, dış mekandaki duvarların inşasında oldukça çok kullanılan bir malzeme olmuştur.

2.1.1.4. Ahşap

Kütahya ve yakın bölgelerinde zengin ormanların bulunması ve buralardan elde edilen ahşap malzemenin inşaat yapımına elverişli olması sebebiyle, Kütahya'nın eski evlerinde en çok ahşap malzeme kullanılmıştır. Kütahya evleri, çam ağacından yapılmış yapı kerestesi ile inşa edilmiştir. Evlerin doğramalarında, sarı çam oldukça bol görülen bir malzemedir. Eski Kütahya evlerinin çıkmalarında, cephelerde görülen kat silmelerinde, çıkmaları taşıyan eliböğründelerde, dış kapılarda ve çatı çitalarında ahşap malzeme kullanılmıştır.

2.1.1.5. Madenî

Kütahya evlerinde madenî malzeme kullanımı oldukça azdır. Pencere parmaklıklarında, kapı tokmaklarında, kapı çekeceklerinde madenî malzeme kullanılmıştır. Ayrıca, konak diye tabir edilen, incelediğimiz zengin ailelerin yaptırdıkları evlerin, giriş kapılarının içerisinde, kapı lentosunun üstünde yer alan

kemerli pencerelerin önünde, süslemeli ya da sade bir şekilde madenî malzeme kullanıldığı görülmektedir.

2.1.2. Dış Yapı Elemanları

2.1.2.1. Dış Duvarlar

Eski Kütahya evlerinde, temel duvarlarının yapımına büyük önem verilmiş ve taş malzemeye yapılmıştır. Temel duvarlarının üzerinde yer alan dış duvarlarda görülen bol ahşap direklerin arasında daha çok kerpiç örgülü duvar sistemi görülürken, nâdir olarak üst katların bazı kısımlarında ahşap malzeminin moloz araları, dolmagöz denilen duvar sistemi ile örülmüştür. Ancak, temelin üstündeki ahşap direklerin arasında, kerpiç örgülü duvarın, taş ve tuğla malzemeye göre daha çok kullanıldığı görülür. Çoğu evde, sadece temellerde kullanılan büyük ve düzgün yonu taşıyla inşa edilmiş dış duvarlar, Kurular ve Şapçılar gibi bazı son tip Kütahya evlerinde birinci kata kadar devam etmektedir.

Evlerin dış duvarlarında oldukça bol ahşap direk veya atkı görülmektedir. Bu ahşap direklerin arası genellikle kerpiçle örülmüştür. Bunlar; blok kerpiç inşaatı ile ahşap karkaslı ve araları kerpiç dolgu yapı tipine sahiptir. Blok kerpiçli inşaatta kullanılan kerpiçler, tuğla büyüklüğünde olup, tuğla örgü sisteminde olduğu gibi örülmesinden dolayı duvarlar taşıyıcı görevi de görmektedir. Ahşap karkaslar arasında kerpiç örgülü dış duvarlarda, kerpiçler yalnızca dolgu görevini görür. Burada taşıyıcı sistem ahşaptır.

Kütahya şehrinin eski evlerinde dış duvarlar ister kerpiç, ister taş, isterse tuğla örgülü olsun, çamur sıvayla veya kireç harcıyla sıvanarak kireç veya özgün aşı boylarıyla boyanmıştır.

2.1.2.2. Üst Örtüler

Eski Kütahya evlerinin çatıları en eski tipten, son tipe kadar alaturka kiremitle örtülmüştür. Çatı şekilleri kırma ve beşik çatı tipindedir. Tavan kirişlerinin üzerine çatıyı yerleştirmek için, dikmeler dikilmiş, bunların üzerine mertekler ve tahta

kaplamalar konularak bütün birleşmeler çivi yardımı ile sağlamlaştırılmıştır. Saçağın ilk sırasında yer alan kiremitler, yan yana ve olukları yukarı gelecek şekilde dizilmiştir.

2.1.2.3. Dış Kapılar

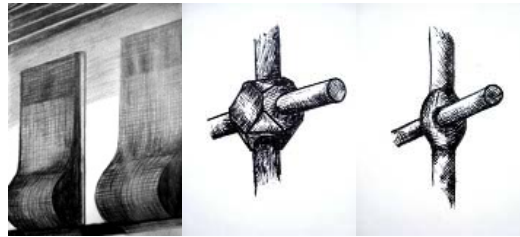
Eski Kütahya evlerinin dış kapıları, sarı çamdan elde edilen doğramalardan yapılmıştır. 17. ve 18. yüzyılda yapılmış evlerin dış kapıları bahçeye açılmaktadır. Çift kanatlı ahşap kapılardan önce bahçeye girilmekte, daha sonra da bahçeden eve geçilecek şekilde mimari bir özelliğe sahiptir.

19. ve 20. yüzyılda yapılan son tip Kütahya evlerinde ise evlerin kapıları, doğrudan sokakla irtibatlıdır. Evlerin sokak yönünde, haremlik selamlık esasından olsa gerek, birden daha fazla kapı bulunabilmektedir. Cümle kapısı olan kapılar, çoğu evde büyük ve yüksek bir kemerin içerisinde bulunmaktadır. Kemerlerin içerisinde bulunan kapılar çift kanatlı olup cepheden biraz daha içeriye doğru çekilmiştir.

2.1.2.4. Pencere ve Korkuluklar

Eski Kütahya evlerinin cephelerinde bulunan pencereler, ahşap kasalar içerisine yerleştirilmiştir. Bu pencereler, iki, dört, altı ve sekiz parçalı olarak bölünmüşlerdir. Zemin ve ara katlarda bulunan pencereler, dışa kapanıklık ve çevreden görülme endişesi ile daha küçük boyutlu olarak yapılmıştır. Germiyan, Vakıf Konağı gibi, bazı evlerde sofanın pencereleri kemerli olarak yapılmıştır. Üst katlarda bulunan pencereler daha büyük boyutlu ve daha fazla sayıdadır. Oda çıkmalarının yan duvarlarına açılmış sürgülü kafa pencereleri de bulunmaktadır. Korkuluklar ise, ahşap ve madenî malzemelerden yapılmıştır.

Çizim 2.1: Eski Yapılarda Kullanılan Farklı Parmaklık Çeşitleri

2.1.3. Cephe Düzeni

Eski tip Kütahya evleri, sokaktan uzak ve asıl cepheleri bahçeye dönük olarak yapılmıştır. Bu evler cephe tasarımı bakımından daha sonraki süreçte inşa edilmiş evlerden daha zayıftır.

Orta tip Kütahya evlerinde ise; eski tip Kütahya evlerine göre sokakla ilişkisi daha fazladır. Fakat, bu evlerde sokağa dönük olan cephe, evin esas cephesini teşkil etmez. Evlerin arka cephesi sokağa dayalı olarak yapılmıştır. Sokağa dönük olan arka cephe yüzeyinde kapalılık hâkimdir. Bu tip evlerde sokak cephesine hareketlilik katacak bir unsura rastlanmamaktadır. Bu tip ve bundan önceki süreçte yapılmış olan evlerde giriş avludandır. Evin giriş bölümü evin konumuna göre şekillenmiştir.

Araştırmada ele alınan ondokuz adet eski Kütahya evinin estetik görünümünü sağlayan esas cephesi, sokak yönünde bulunan cephesidir. Evin girişleri hem sokak yönünden direkt olarak hem de bahçe içerisinden yapılmaktadır. Son tip Kütahya evlerinin hemen hemen tamamında eve girişler, birden fazla kapıyla sağlanmıştır. Germiyan sokakta bulunan evlerin birbirine yaslanmış sıra evler olmasından dolayı birçok evin doğu ve batı cepheleri sağırdır.

Bazı evlerin sokak yönünde bulunan kapıları, evin ortasında yüksek ve yuvarlak formu kemerlerin içerisinde yer almaktadır. Giriş kemerleri ahşap kuşaklarla belirtilmiştir. Kemerli olmayan kapılar ise dikdörtgendir.

Araştırmada yer alan on dokuz tane eski Kütahya evinin tamamında kat ayrımlarında ve köşe duvarlarının belirtilmesinde kullanılan yatay ve dikey ahşap silmeler, cepheye önemli ölçüde etki etmiş ve cepheyi güzelleştirmiştir. Yıkılmak üzere olan bu eski Kütahya evlerinin eski dokularını bozmadan yaptığımız illüstrasyon çalışmalarının, yapıların geçmişteki benliklerini bugüne taşımasına ve onların içlerinde barındırdıkları tarihi özelliklerinin kalıcılığının sağlanmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

İllüstrasyonunu yaptığımız eski Kütahya evlerinin cephelerine estetik bir görünüm kazandıran diğer bir unsur da yapılarda bulunan pencerelerdir. Kemerli ve

dikdörtgen şeklindeki çok bölmeli pencereler, kimi evlerin cephelerinde simetrik olarak düzenlenmiştir.

Üç katlı, geniş cepheli, 19. yüzyılın kültür birikimi olan, cepheleriyle bulundukları sokağa estetik görünüm kazandıran, son dönem evlerinin cephelerindeki en önemli iki özellik; çıkmaları ve saçaklarıdır.

Son tip Kütahya evlerinin hemen hemen tamamında, sokak yönüne doğru taşırılmış çıkmalar bulunmaktadır. Özellikle Germiyan Sokağındaki evlerin çıkmaları sokağa önemli derecede bir derinlik kazandırmıştır.

Kütahya evlerindeki çıkmalar, ahşap arasında kerpiç dolgulu duvar tekniğiyle oluşturulmuştur. Bulundukları yere göre çıkmalar, genellikle tek yönlü, üç cephelidir. Ancak, bazı evlerde az da olsa gönye (üçgen) şeklinde oda çıkmaları görülmektedir. Çıkmalar, duvar içerisinden çıkan kıvrımlı, ahşap eliböğründelere taşıtılmaktadır. Bazı eliböğründelerin şekli düz de olabilmektedir.

Çizim 2.2: Karaa Sokak Balıklı Mahallesi Kapı No: 102'nin Üçgen Çıkma Tarzı

Cephenin, çıkmalarla beraber en önemli unsuru saçaklarıdır. İklimi sert olan ve kışları çok kar yağışı alan Kütahya'da, evlerde bulunan saçaklar, yağmur ve kar gibi tabiat olaylarından yapıyı korumaktadır. Aynı zamanda da bu saçaklar yapıya farklı bir perspektif görünüm katmaktadır.

Kütahya evlerinde bulunan saçaklar genellikle ahşap olup, altları çoğunlukla alçıyla kaplanmıştır. Ahşap malzemeli olan bu saçaklar sokak cephesine doğru taşkın olarak yapılmışlardır.

Cephenin en son noktasını, karakteristik olarak her Türk evinde olduğu gibi Kütahya evlerinde de bacalar oluşturmaktadır. Ocaklardan gelen dumanı dışarıya veren bacalar bu özelliğinin yanında cephe mimarisine de estetik bir görünüm kazandırmaktadır. Alaturka kiremitlerle kaplı çatıların üzerinde, genellikle tuğla malzemeden yapılmış 1-1.5 metre yüksekliğinde kare kesitli olarak yukarıya doğru uzanan bacaların üzeri, konik külâh veya değişik şekillerde örtülmüştür. Bacaların üst kısmına değişik şekillerde duman delikleri açılmıştır. Bacalar, örtü şekilleri ve yanlarına açılmış duman delikleriyle cephenin son noktasını oluşturmuş ve yapıya hareket kazandırmaktadır.

2.1.4. Dış Süsleme

Türk ev mimarisinde, özellikle İç Anadolu'nun bazı şehirlerinde ve Batı Torosların eteklerindeki yerleşim alanlarında yapılan evlerin cephesinde daha çok yapı malzemesine bağlı olarak kullanılan taş duvar örgüsüne rastlanmaktadır. Bu yapıların dış cephe süslemesiyle, eski Kütahya evlerindeki dış cephe süslemesi arasında benzerlikler görülmemektedir. Ancak, Şapçılar evinin alt katında bulunan dekoratif taş kaplama, taş malzemeye bağlı süsleme unsuru olarak kabul edilirse; buna bağlı olarak dekoratif taş işçiliğine sahip yapı, Kütahya'da oldukça az sayıdadır denilebilir.

Taş ve tuğla örgüsüyle oluşturulmuş dekoratif süsleme, Kütahya evlerinde çok az görülürken, cephe düzeninde bahsedildiği gibi yatay ve dikey olarak oluşturulmuş ahşap silmeler cepheye hareketlilik kazandırmasının yanı sıra ahşap malzemeye bağlı süsleme unsuru olarak da kabul edilebilir.

Sokak kapıları, binaların en çok ahşap süslemesine sahip dış süsleme öğeleridir. Çift kanatlı ahşap kapıların yüzeyinde, kabartma ve oyma tekniğinde yapılmış geometrik süslemeler bulunmaktadır. Bunun en güzel örneğini; incelemesini yaptığımız “Sokak Estetiğini Oluşturan Eski Kütahya Evleri” bölümündeki Germiyan Konağı'nın, kapılarından birisinde görülmektedir. Germiyan Konağı'nın, sağ giriş

mermerinin içerisindeki kapı kanatlarının yüzeyinde üst üste üçer sıra ile oluşturulmuş, ortada baklava dilimi şeklindeki geometrik motiflerin etrafı, üçgen biçimli prizmalarla çevrilmiş, kabartmalı süsleme kompozisyonu dikkat çekicidir.

Cepheadeki çıkma ve saçakların ahşap yüzeyleri profilli süslemelere sahiptir. Çıkmaları taşıyan kıvrımlı ahşap eliböğründelerin kendi şekillerinden kaynaklanan ahşap görünümleri de süsleme tekniği bakımından önemli özellik taşımaktadır. Ayrıca bunların yüzeyine ince, küçük kesitli çıtaların, sırasıyla üst üste çakılmasıyla da çıtakârı bir süsleme oluşturulmuştur.

Orta kat veya alt kat pencereleri önüne yapılmış ahşap pencere kafesleri, çıtakârı ahşap süslemenin güzelliklerini bünyesinde barındırmaktadır. Türk evlerinde madenî malzeme kullanımı diğer malzemelere göre oldukça azdır.

Bazı eski Kütahya evlerinin ahşap kapı yüzeyleri, genellikle üç sıra halinde dövme çivilerle madenî süsleme oluşturulmuştur. Madenî kapı kulplarının üzerinde de yivli olarak yapılmış süslemeler bulunmaktadır.

Büyük kemerlerin içerisindeki kapıların üzerinde bulunan, kemerli pencerelerin önünde, kıvrımlı ve ters “S” motifli madenî süslemeler bulunmaktadır. Bu teknikte yapılan madenî süslemeler, “Osmanlı Ampir Üslûbu”nu yansıtmaktadır. Ayrıca bazı evlerde, pencere korkuluğu olarak yapılmış madenî aksamalarda da farklı süsleme tekniklerine rastlanmaktadır.

2.1.5. Yapıların Genel Özellikleri

- a. Soğuk rüzgârlara mâruz kalan cephelerde kalın kerpiç duvarlar yapılmıştır.
- b. Soğuk kış günlerinde soğuktan korunmak üzere, yapıda, küçük pencereli, alçak tavanlı, kış odaları yapılmıştır. Bu odalar daha ziyade asma katlarda veya binanın orta katlarında yer almaktadır.
- c. Binaların güneşi görebilmesine çok önem verilmiştir.
- d. Yağmurlara karşı geniş saçaklar inşa edilmiştir. Böylece yağmur sularından binanın korunması sağlanmıştır. Binanın yan duvarlarına ahşap kaplamalar

yapılarak, yağmur sularının kerpiç duvarlara vereceği zarardan korunması sağlanmıştır.

- e. Yapıların çıkmaları genelde ahşap eliböğründelere taşıtılmıştır.

2.1.5.1. Dinin Yapılarda Oluşturduğu Etkiler

Kütahya'daki tarihi evlerde yaşayan eski halkın, mahremiyetine ne kadar düşkün olduğunu, incelediğimiz yapılardan anlamaktayız. Dinin, ev yapısı üzerinde kimi etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. Yapıların sokağa dönük cephelerinde bulunan zemin kat pencerelerinin bir çoğu tahta veya demir korkuluklarla kapatılmıştır. Bu korkuluklar kafes şeklinde yapılan ahşap pencerelere monte edilmiştir. Kafeslerin yapılışı, sokaktan geçen birinin odayı görmesini engelleyecek şekilde tasarlanmıştır. Bu yapılarda mahreme olan saygı esastır. Kütahya'daki eski evlerin bir çoğunun cepheleri ya tamamen sağır bırakılmış ya da pencereler çok yüksekte açılmıştır (Osmanlı Caddesi Kapı No: 48 ve Kütahya Konağı'ndaki gibi).

Nazardan korunmak için de yapıların sokak yönündeki kapılarının üstüne at nalı, göz taşı ve maşallah gibi anıt taşların yapıldığı görülmektedir (Şapçılar Evi'ndeki gibi).

2.1.5.2. Gelenek ve Göreneğin Yapılarda Oluşturduğu Etkiler

Gelenek ve göreneğin, evin yapısına etkileri şunlardır:

Evlerde, tamamlanmamış bazı kısımların bulunması, kökleşmiş bir inancın varlığındandır. Bilerek yapılmadığı, geçmiş dönemlerde yaşayan insanlar tarafından söylenmektedir. Bunun nedeni ise; evin yapımı biterse bu dünyada yaşama gayelerinin kalmayacağı inancı oluşacağındandır.

Eski Kütahya evlerinde genellikle aynı malzeme kullanılmış, ev tipleri ve plânları bir birine benzer nitelikler taşımaktadır.

2.1.5.3. Kùltürün Yapılarda Oluşturduğu Etkiler

Eski Kùtahya evlerinde kùltürün oluşturduğu etkiler; küçük motiflerin yer aldığı en dar bölümlerden başlayarak evin diğer geniş bölümlerine doğru yayılmaktadır. Yapıya ait çift ve tek kanatlı kapılarda, dökme alçı pencerelerde, ince ince işlenmiş motiflerde, ahşap işciliğinin yapısında Kùtahya'nın kùltürel değeri yansıtılmıştır. Yapıda, pencerelerin oluşturduğu nizam, kapılarda bulunan tokmaklar ve evde mevcut tüm malzemelerin birbiri ile uyum sağlayacak şekilde tasarlandığı görölmektedir.

2.1.5.4. Yapıların Karakteristik Özellikleri

Geçmişte inşa edilmiş mimari yapıların incelenmesi, günümüzde yapılan yapıların oluşumuna büyük katkı sağlamıştır. Bu, aynı zamanda insan hayatı için de geçerlidir. Geçmişte yapılan buluş ve düşüncelerden faydalanarak karşımıza çıkan problemi hangi yolla, hangi teknikle ve nasıl çözüme ulaşabileceğimiz hakkında yardımcı olmaktadır.

İncelemesi yapılan bu yapılarda, halkın sahip olduğu örf ve âdetlerin yapılara yansımış olduğu görölmektedir. Aynı zamanda da iklim şartlarına göre yapının cephe ve mimari plânlaması yapılmıştır.

Evlerin özellikleri şu şekilde belirlenmiştir:

- a. Düz hatların hâkim olduğu bu evlerde, kat sayısı hiçbir zaman üçü geçmemektedir.
- b. Eski evlerin genelinde, daima esas katta, özellikle baş odanın bulunduğu yere ait bir çıkma gözlenir ve bunlar ahşap eliböğründelerle desteklenmiştir.
- c. Yağmur, kar, rüzgâr gibi yapıya zarar verebilecek doğal âfetlere karşı yapının korunması için saçaklar geniş yapılmıştır. Çatı örtüsünde daima alaturka kiremit tipi kullanılmıştır.
- d. Kimi evlerde saçak altları alçı sıvayla kaplanmıştır. Ancak, yapıların genelinde saçak altları boş bırakılmıştır.
- e. Ocak bacaları büyük kesitli olup uc kısımları tuğla ile örölüdür. Binaya farklı bir hareket kazandıran yapı elemanıdır.

- f. Giriş kapıları genellikle çift kanatlıdır. Bu yapıların bazı kapıları ahşap işleme ustalığının ne kadar ileri seviyede olduğunu göstermektedir. (Germiyan Konağı'nın sokak cephesindeki kapısı gibi...)

Anadolu'da ve diğer çevre şehirlerinde de Kütahya evlerinin mimari karakterine benzeyen yapılara rastlanmaktadır (Bursa, Konya, Ankara...). Bunun nedeni olarak, zamanla gelişme gösteren bu evlerin, Osmanlı Devleti egemenliğinde olan birçok şehirde var olan plânlardan etkilenilerek yapılmış olduğu söylenebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖZGÜN BASKI SANATLARINDAN GRAVÜR TEKNİĞİ

3.1. GRAVÜR SANATI

Gravür; en kısa tanımı ile, çinko, bakır, tahta gibi yumuşak malzeme üzerine çizilen resmin kağıda aktarılmasıdır. Bu aktarım baskı tekniği ile yapılır. Sonuç bakımından diğer resim tekniklerinden tamamen farklıdır. Diğer tekniklerle, resim bir sefere özgü olarak yapılır. Bir resmin aynısını yapmak hemen hemen olanaksızdır. Gravür istenilen sayıda çoğaltılabilir. Bu araştırmadaki amacımız gravür sanatı ile sokak estetiği bakımından Kütahya evlerinin oluşturdukları görünümünün yansıtılmasıdır.

İtalya’da gelişen Rönesans hareketi, tüm Avrupaya hızla yayılarak gelişimini tamamlamıştır. Fakat İtalya’da tüm plâstik sanatlar geliştiği halde, Gravür sanatında önemli bir gelişme olmamıştır. Sanat tarihine bakıldığında, gravür sanatının özellikle Almanya’da büyük gelişmeler gösterdiği görülmektedir. Almanya bu gelişmeyi Albrecht Dürer’le tanımıştır. İspanya’da pek çok sanatçı gravürle uğraşmıştır. Ama en ilginç yanı Velaquez ve El Greco gibi sanatçıların da gravür çalışmış olmalarıdır. İngiltere’de ise bu sanatı Wilhelm Turner doruk noktasına ulaştırmıştır (Çelik, 2000: 9).

Araştırmada 19. ve 20. yüzyıla ait on dokuz tane eski Kütahya evi incelenmiştir. Yapıların bulunduğu sokaklarda Kütahya evlerinin oluşturduğu estetik sokak görünümünün fotoğrafları çekilmiş, gelecek nesillere aktarılması ve yaşatılması için belirlenen bu on dokuz adet yapının sokağa kattığı estetik görünümü gravür baskı tekniği ve sanal ortamda restorasyon çalışmaları ile kalıcı hale getirilmesi düşünülmüştür.

3.1.1. Gravür Baskı Tekniği

Basılacak resim, levha üzerine çukurlaştırılarak çizilir. Konu levhanın üstüne ya elle oyularak ya da aside yedirilerek çukurlaştırılarak oluşturulur. Daha sonra levha mürekkeple sıvanır ve asitle dolu kaba konur. Çukurlar oluştuktan sonra mürekkep temizlenir. Mürekkep sadece çukur kısımlarda kalır. Levhanın üstüne uygun ebattaki kağıt yerleştirilir ve görüntünün kağıda aktarılması sağlanır (Çelik, 2000: 11). Bu yöntemde yüksek baskı tekniklerinde kullanılan yöntemlerin tam tersi uygulanmaktadır. Matbaa mürekkebi yüzeyde değil, istenilen derinlikte kazınan çukurlar arasında kalmaktadır.

3.1.2. Asite Yedirme Baskı

Çinko levha üstüne çizilen görüntü çivi yardımı ile çizilerek asitle yedirme aşamasına hazır hale getirilir.

Çinko levhanın önce tiner ile inceltilmiş zift karışımı, ile boşluk kalmayacak şekilde ön yüzeyi boyanır ve daha sonra çinko levhanın üzerini ince uçlu bir araç yardımı ile desen aktarılır. Bu aktarılan çizim, ince uçlu bir âlet yardımı ile kazınır. Çinko levha daha sonra nitrik asit ya da hidroklorik asite yatırılır. Bu işlem sırasında sivri uçla kazınan kısımları yavaş yavaş asit yer ve çukurluklar oluşturur. Asitten çıkardığımız çinkoya boya verilebilmesi için levhanın üzerinin tinerle temizlenmesi gerekmektedir. Temizleme işlemi sona erdikten sonra asitin oluşturduğu çukurluklara boya verilir. Yüzeyde kalan kısımlar gazete yada temizleme bezleri ile temizlenir. Daha sonra mürekkebi tutan çukurlukların bulunduğu çinkonun yüzeyine istenilen ebatlarda nemli kâğıt yerleştirilir. En son aşamada ise pres aletinden geçen çinko levhadaki desen kâğıda geçmiş olacaktır.

3.1.3. Asite Yedirme Tekniğinin Aşamalı Olarak Anlatımı

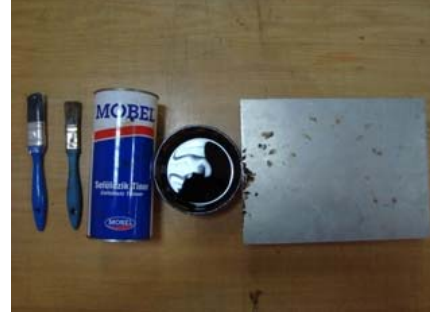
Bu bölümde ele alınan eski Kütahya evlerinin oluşturdukları sokak görüntülerinin asite yedirme tekniği ile nasıl yapıldığının aşamaları görsel olarak anlatılmıştır.

Resim 3.21: Çinkonun Zımparalanma ve Ziftlenme Aşaması

Zımparalama Tekniği

Ziftlemede Kullanılan Malzemeler

Ziftin Tiner ile İnceltilmesi

Ziftin Çinkoya Sürülmesi

Ziftin Kurumaya Bırakılması

Çinkonun Kullanıma Hazır Son Hâli

Yukarıda araştırmada seçilen on dokuz adet eski Kütahya evinin gravür çalışmalarının ilk aşaması olan zımparalama ve ziftleme tekniğinin yapılışı altı aşamada anlatılmıştır. Bu aşamadan sonra kurutulan ziftli çinko üzerine çizimin transferi gerçekleştirilip, kazıma işlemi yapılacaktır.

Resim 3.22: Transfer – Kazıma Aşaması ve Kullanılan Malzemeler

Yapılacak Çizim ve Karbon Kâğıdı

Kazıma ve Çizim Araç - Gereçleri

Karbon Kâğıdının Üzerine Sabitlenen Çizimin Çinkoya Transferi

Transferi Yapılan Çizimin Kazıma Aşaması

Yukarıdaki görsellerde araştırmada yer alan iki farklı evin ilk olarak çinko üzerine transfer tekniği ve daha sonra da kazıma aşamaları sırasıyla anlatılmıştır.

Resim 3.23: Asite Atılacak Çinkonun Hazır Hâle Getirilişi ve Asite Yatırılması

Çinkoyu Asite Yatırma Esnasında
Asitin Kalıba Zarar Vermesini
Önlemek İçin Kağıt Bant Yardımı
İle Arkasını Bantlama Aşaması

Çinko Arkasına Yapıştırılan
Kâğıt Bandın 1'er cm. ile
Üst Üste Yapıştırılma Aşaması

Uygun Şekilde Bantlanan Kalıbın
Arkasındaki Fazla Bantlar
Düzgün Bir Şekilde Kesilmesinin
Aşaması

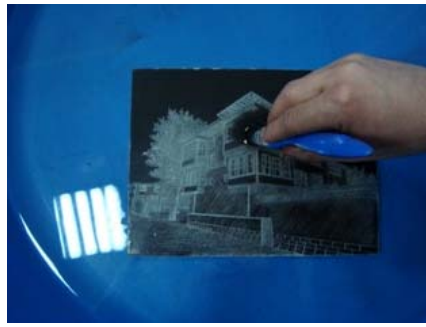
Kalıbın Asite Yatırılmasının
Hazır Hâli

Araştırmada asite yatırmak için hazır hâle gelen çalışmaların hangi aşamalardan geçtiği görsel olarak sırasıyla anlatılmıştır. Bu bölümden sonraki aşama ise hazırlanan kalıbın asite yatırılması ve baskıya hazır hâle getirilmesidir.

Resim 3.24: Hazırlanan Kalıbın Asite Yatırılması ve Baskıya Hazır Hâle Getirilmesi

8'e (Su) 1 (Asit) Oranında
Hazırlanan Asitte Kalıbın
60 dk. Bekletilmesi ve Çapaklarını
Fırça Yardımı İle Temizleme Aşaması
(Bu bekleme süresi oluşturulmak
istenilen çukurluk derecesine göre
değişmektedir.)

Kalıp Arkasındaki Kâğıt Bandı
Sıyırma Aşaması

Ziftin Temizlenme Aşaması

İstenilen Sürede Beklettiğimiz
Kalıbın Üzerindeki Asitin Etkisini
Yıkayarak Sonlandırma Aşaması

Ziftin Tiner ile Çıkarılma Aşaması

Kalıbın Baskıya Hazır Son Hâli

3.1.4. Gravür Baskı Tekniğinin Aşamalı Olarak Anlatımı

Resim 3.25: Hazırlanan Kalıpların Baskı Tekniği ile Yapılış Aşamaları

Kalıba Boya Verme Aşaması

Boya Verilen Kalıbın Temizlenmesi

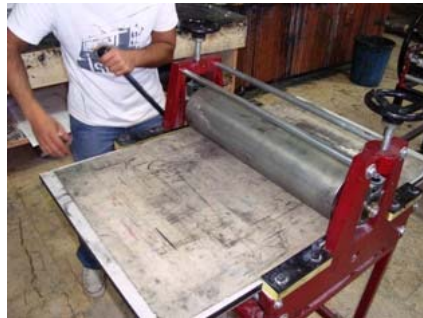
Kullanılacak Kâğıdın Islatılması

Pres Makinesine Yerleştirilmesi

Pres Makinesinin Kullanımı

Presten Geçen Kalıbın Kâğıta Aktarımı

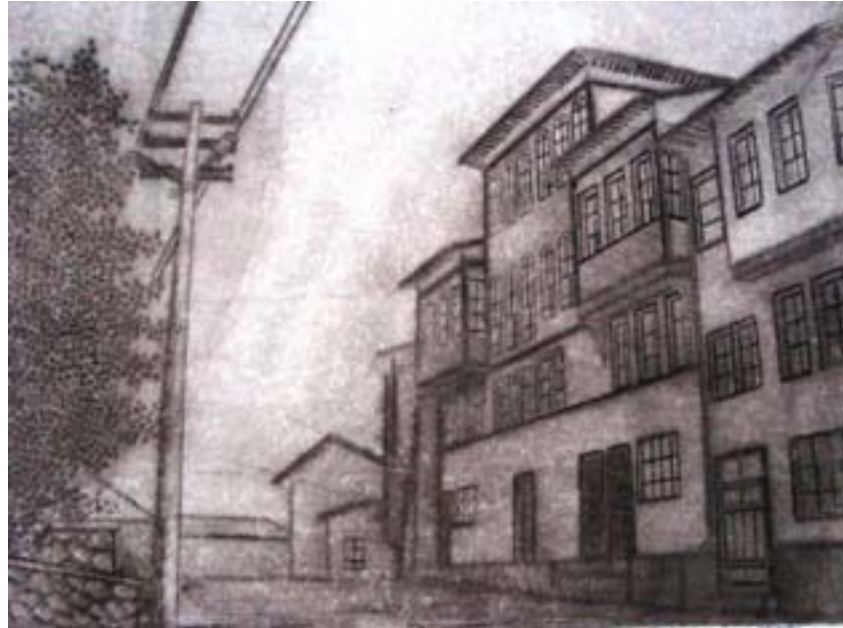

3.1.4. Asite Yedirme Tekniği ile Yapılan Gravür Baskı Çalışmaları

Gravür 3.1: Defterdar Konağı (Kapı No: 44)

Gravür 3.2: Eğdemir Sokak (Kapı No: 13,9)

Gravür 3.5: Germiyan Sokak Pirler Mahallesi (Kapı No: 45, 47)

Gravür 3.6: İrvasa Konağı (Kapı No: 78)

Gravür 3.7: Kurular Evi (Kapı No: 56)

Gravür 3.8: Kurşunlu Sokak Paşam Sultan Mahallesi (Kapı No: 15 ve 17)

Gravür 3.9: Kurşunlu Sokak Kütahya Konağı (Kapı No: 13)

Gravür 3.10: Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 24)

Gravür 3.11: Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 27)

Gravür 3.12: Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 102)

Gravür 3.13: Karaa Sokak Lala Hüseyin Paşa Mahallesi (Kapı No: 102)

Gravür 3.14: Osmanlı Caddesi (Kapı No: 48)

Gravür 3.15: Osmanlı Caddesi (Kapı No: 50 – 83)

Gravür 3.16: Osmanlı Caddesi (Kapı No: 73)

Gravür 3.17: Osmanlı Caddesi (Kapı No: 85)

Gravür 3.18: Şapçılar Evi (Kapı No: 54)

Gravür 3.19: Vakıf Konağı (Kapı No: 79)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

3DS MAX PROGRAMINDA YAPI RESTORASYONU OLUŞTURMA

4.1. 3DS MAX HAKKINDA

3ds Max, Autodesk tarafından geliştirilen bir 3D modelleme yazılımıdır.

Modelleme: 3ds Max çok sayıda temel objeyi hazır olarak sunar. Mimari tasarımlar için de duvar, kapı, pencere ve merdiven gibi bileşenlerin ölçülerini kolayca değiştirerek çalışmaya eklemek mümkündür. 3ds Max ayrıca poligonal modelleme, NURBS modelleme, yüzey modelleme gibi teknikleri destekler.

Animasyon: Objelerin tüm özellikleri, materyaller, kameralar, ışıklar ve çevre özellikleri zaman içinde değiştirilebilir ve Curves Editor ile tüm bu özellikler üzerinde üstün bir kontrol sağlanabilir. Çeşitli grafiklerinin Bezier eğrileriyle kontrol edilebildiği bu editör ile yapımı zor animasyonların üstesinden gelmek mümkündür.

Animasyon için kullanılabilecek diğer özellikleriyse uzay saptırıcıları ve niteleyicilerdir. Uzay saptırıcıları kendilerine bağlanan objelere, bükme, patlatma, rüzgar ve yerçekimi gibi etkileri uygularlar. Niteleyiciler ise modellemede kullanıldıkları gibi animasyon için de objeleri zaman içinde değiştirmede kullanılabılırler.

Gelişmiş eklenti desteği ve kolay kullanımı ile 3ds Max, 3D modelleme programları arasında en yaygın kullanıma sahip uygulamalardan biridir. Gelişmiş karakter modelleme özellikleri ile oyun geliştiricilerinin gözdesi haline gelmiştir. Film özel efektleri, mimari sunumlar ve endüstriyel tasarım sunumları gibi alanlarda da yaygın olarak kullanılmaktadır (www.betonarme.com, 2007).

Araştırmada yer alan on dokuz adet evin restorasyonu, animasyona yönelik kullanımdan çok mimari yapıların modellenmesi için kullanılmıştır. Programda bulunan araçların bir çoğu amacımıza uygun olmadığı için kullanılmamıştır. Günümüz mimari çalışmalarının büyük bir kısmı bu program yardımı ile üç boyutlu hâle getirilmektedir.

4.1.1. Yapılarda Kullanılan Materyaller

Kaba yapıyı oluşturduktan sonra yapılacak eve ait diğer yapı elemanlarının modellemesine başlanmıştır.

Bu materyaller şunlardır;

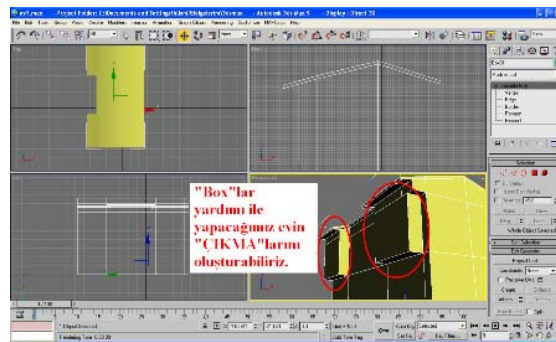
- a. Ağaçlar
- b. Ahşap çıtalar
- c. Bacalar
- d. Dilmeler
- e. Eliböğründeler
- f. Kapılar
- g. Kiremit
- h. Korkuluklar
- i. Pencereleler
- j. Sokak lambaları
- k. Kaldırımlarlar
- l. Elektrik telleri

4.1.1.1. Çıkma Yapımı

“Standard Primitives” ler içerisinde bulunan “Box” komutu ile yapının sokak yönünde ya da avlu yönüne bakan altı ahşap kaplamalı, iki, dört, altı ve sekiz parçalı olarak bölünmüş pencerelere sahip odaların sokak cephesinden görünen kısımlarının modellemesi yapılmıştır.

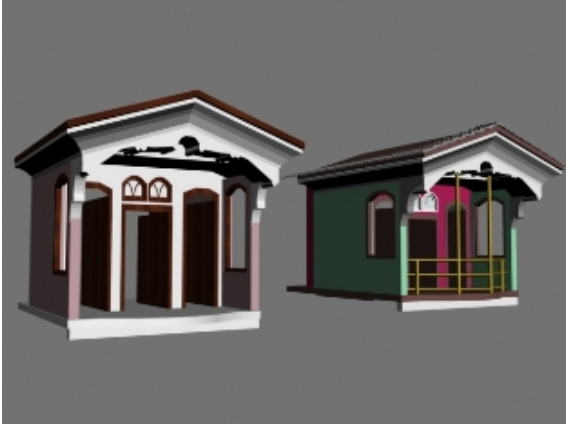
Max 4.1: 3Ds Max Programında Çıkma Yapımı

Karaa Sokak Balıklı Mahallesi Kapı No:102'nin Çıkması

Max 4.2: 3Ds Max Programında Yapılmış Çıkma Örnekleri

Ertuğrul Gazi Caddesi (Kapı No: 175)

Defterdar Konağı'nın Çıkması

4.1.1.2. Kiremit Yapımı

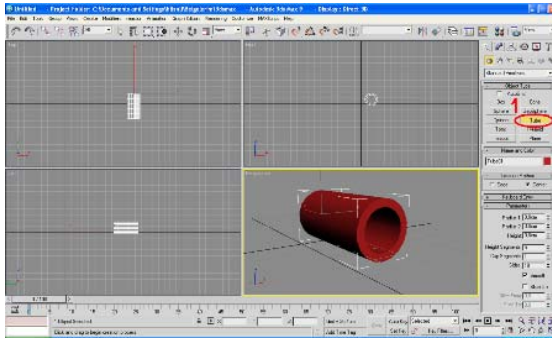
Resim 4.20: Eski Yapılarda Kullanılan Alaturka Kiremit Tipi

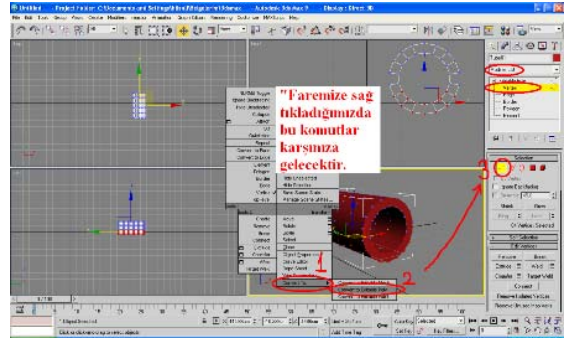
“Standard Primitives”ler içerisinde bulunan “Cylinder” aracını kullanarak kiremit oluşturulabilir. Sahnede oluşturulan Cylinder’ın üzerine sağ tıklayarak tool 1, tool 2, display ve transform seçenekleri ekrana gelecektir. Bunların içerisinde transform komutlarının yer aldığı “Convert to” yazısına tıklanır ve sonra “Convert to Editable Poly” seçeneği seçilir. Silindir hâlinde olan şeklimizi “Vertex” hâline getirip alaturka kiremit şeklini alacak şekilde oluşan noktaları silinir. Basık “U” şekline gelen silindirimiz alaturka kiremit kaplaması ile kaplanır.

Max 4.3: 3Ds Max Programında Alaturka Kiremit Yapım Aşamaları

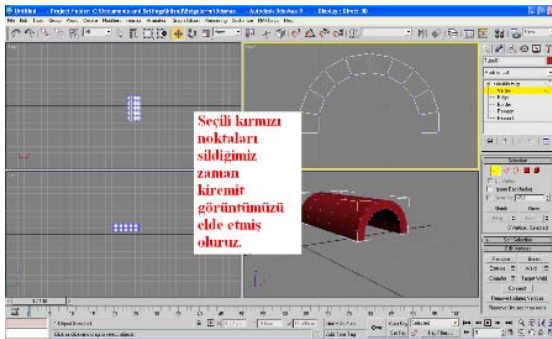
Silindir Oluşturma

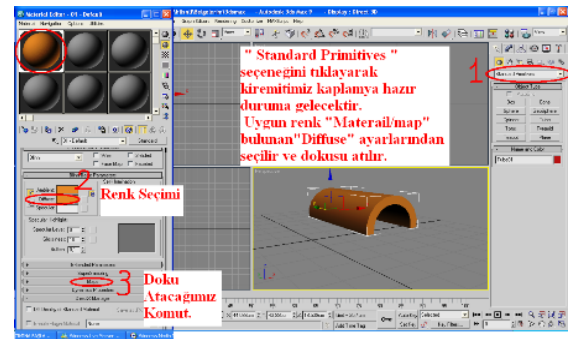
Biçimlendirme, Noktasal hâle getirme

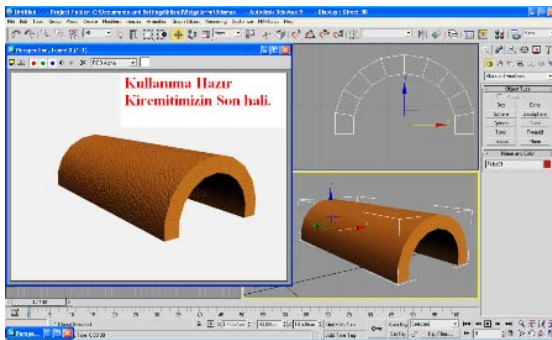
Kiremit Şekli Kazandırma

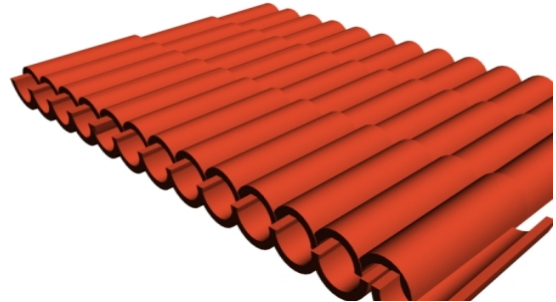
Kiremit Rengine Kaplama

Render Denemesi

Kullanıma Hazır Son Görünümü

Alaturka Kiremitin Son Hâli ve Eski Yapılarda Sıralanış Sistemi

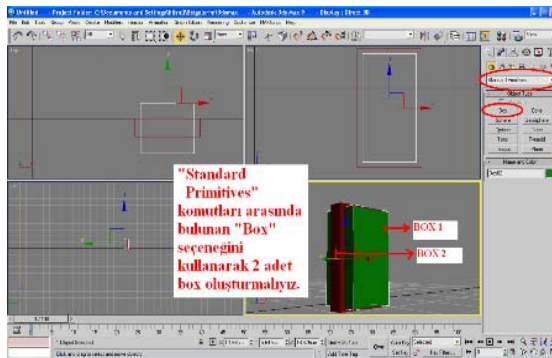
4.1.1.3. Pencere Yapımı

“Standard Primitives” ler içerisinde bulunan “Box” seçeneği tıklanarak sahnede, yapının penceresine uygun dikdörtgen oluşturulmuştur. Sonra bu Box’ın aynısından bir adet daha bulunduğu düzlem üzerine çoğaltılmıştır. Box’ların biri diğerinden daha kalın ve sahnede iç içe girmiş şekilde olmalıdır. Daha sonra ekranın sağında bulunan “Standard Primitives” yazısının bulunduğu bölüm içerisinde “Compound Objects –

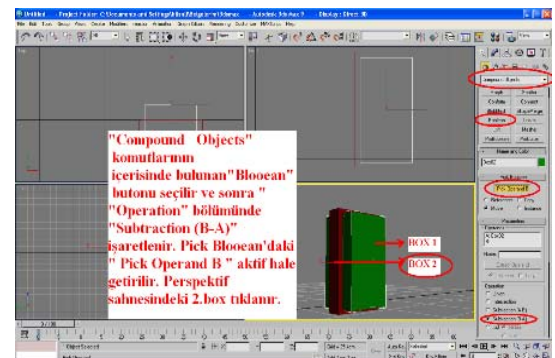
Boolean” yazan seçenek tıklanır. Açılan komutlar içerisinde “Operation” bölümünde yer alan “Subtraction (B-A)” seçeneği işaretlenerek “Pick Operand B” komutu verilir ve sahnede birbiri içerisinde bulunan Box’ların üzerine tıkladığımız anda ölçülü bir şekilde pencere çerçevesi oluşmuştur. Bu oluşan çerçeveye uygun çitalar yerleştirilmiştir. Hazırlanan çerçeve içerisine ince bir “Box” yapılarak “Specular Highlights” ayarlarından uygun cam efekti verilir. “Maps” içerisindeki “Reflection” kısmına “Raytrace” i atılır. Böylece yapılan penceredeki camlar çevredeki nesneleride yansıtır hale getirilmiştir. Çıkmalarda bulunan pencereler sokak estetiğine farklı bir görünüm kazandırmıştır. Yapılarda bulunan pencerelerde ahşap malzeme hakimdir. Bazı yapılarda, pencerelerin yapısal özelliklerini kaybettiği gözlemlenmiştir. Örneğin; Ertuğrul Gazi Caddesi Kapı No: 175’de bulunan evin zemin kat pencereleri, ev sahipleri tarafından değiştirilmiş ve bunun yerine günümüz yapılarında kullanılan “Pimapen” adını verdiğimiz pencereler monte edilmiştir.

Max 4.4: 3Ds Max Programında Pencere Yapım Aşamaları

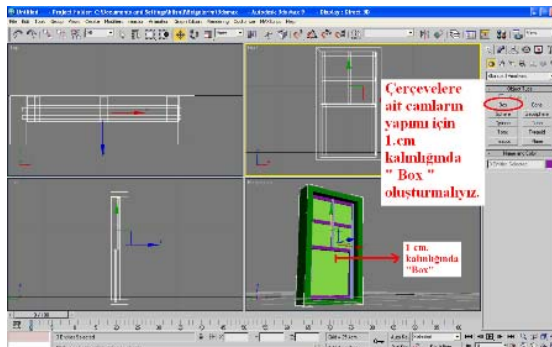
Ana Hatların Oluşturulması

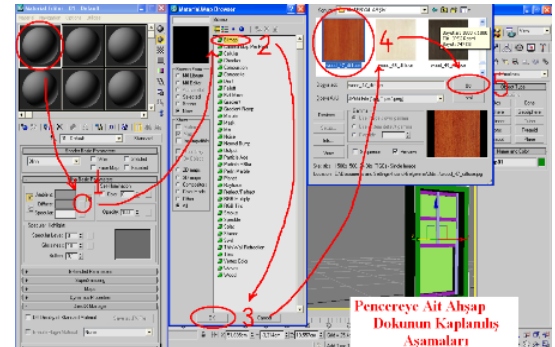
Dış Hatlarının Oluşturulması

İç Hatların Oluşturulması

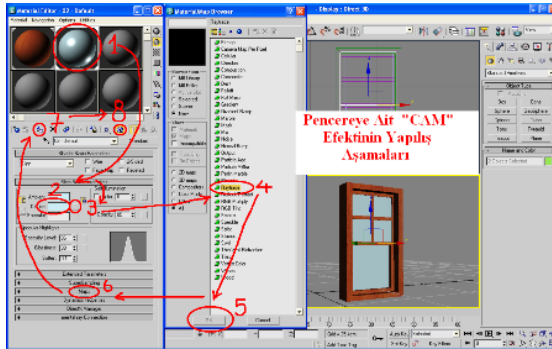

Ahşap Desen Seçim Aşaması

(Devam)

Seçilen Kaplamanın Görünümü

Kullanıma Hazır Son Hâli

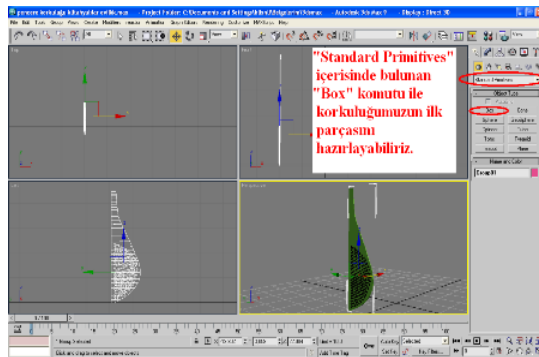
Eski Kütahya Evlerinde 2, 4, 6 ve 8 bölmeli pencere çeşitleri kullanılmıştır.

4.1.1.4. Korkuluk Yapımı

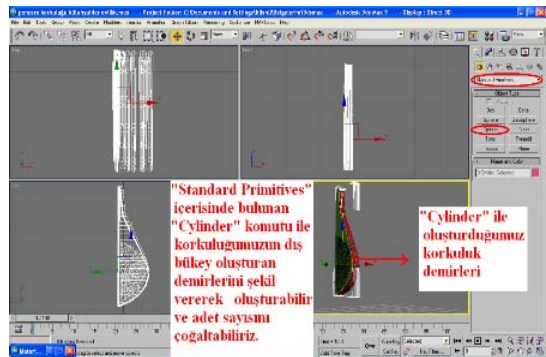
Araştırmada yer alan eski Kütahya evlerinin pencere korkulukları metal ve tahta olmak üzere iki çeşittir. 3ds Max programında modellemesini yapılan bu korkuluklar “Standard Primitives” içerisindeki “Cylinder” (silindir) kullanılarak yapılmıştır. Silindirler yan yana kopyalanmış ve yapılacak korkulukların incelikleri ve kalınlıkları ayarlanmıştır. “Material Editor” panelinde yer alan “Specular Highlights” bölümündeki “Specular Level, Glossiness ve Soften” ayarları metal etkisi yaratacak şekilde numaralandırılmıştır. Sonra oluşturulan korkuluk “Merge” yardımı ile 3ds Max dosyaları içerisindeki önceden yapmış olduğumuz pencere çağırılarak uygun bir şekilde yerleştirilmiştir.

Max 4.5: 3Ds Max Programında Korkuluk Yapım Aşamaları

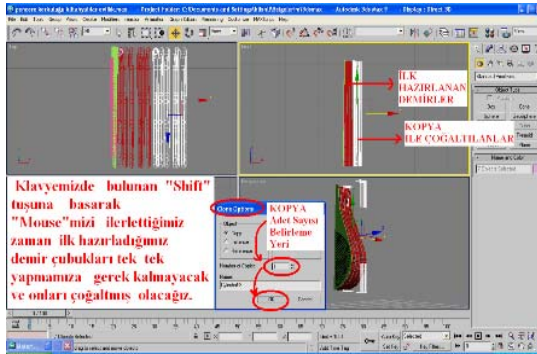
Ana Hatların Oluşturulması

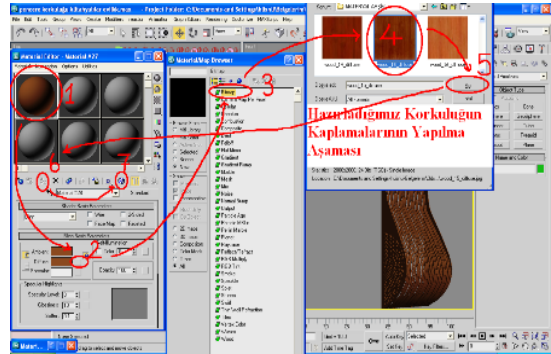
Dış Bükeylerin Oluşturulması

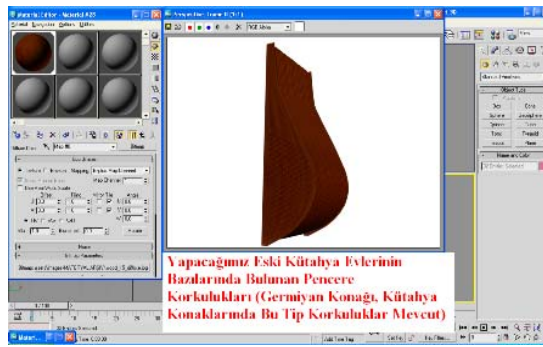
(Devam) Ara Parmaklıkların Oluşturulması

Uygun Kaplama Seçimi

Render Görünüm Aşaması

Kullanıma Hazır Son Hâli

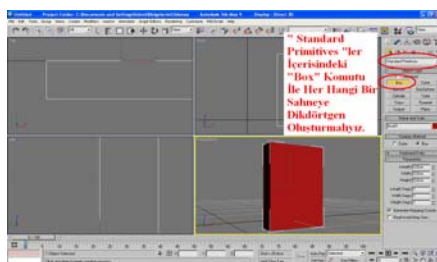

4.1.1.5. Kapı Yapımı

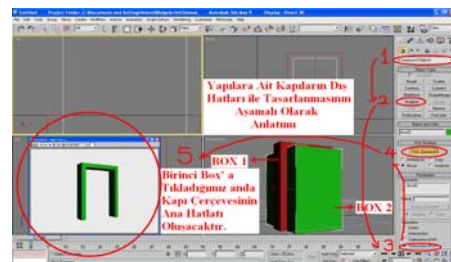
Kapı yapımı için kullanılan yöntem, pencere yapımında kullanılan yöntemle benzerdir. Kapı yapımında sadece yapıya ait özellikleri barındıran işlemlerin ve kapı boyutlarının yeniden modellenmesi gerekmektedir. Her evin birbirinden farklı tarzda motif ve boyutları mevcuttur. Araştırmada fotoğrafları çekilen on dokuz adet yapının sahip oldukları kapılar incelenerek benzer şekilde modellenmesi yapılmıştır.

Max 4.6: 3Ds Max Programında Kapı Yapım Aşamaları

Ana Hatlarını Oluşturma

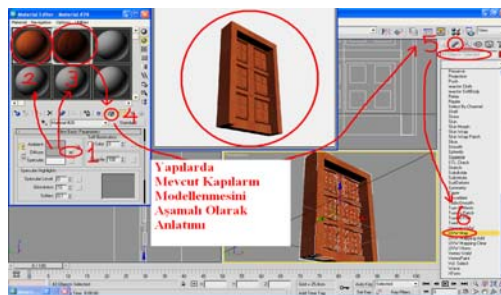

Dış Hatlarını Oluşturma

(Devam)

Render Görünümü

Kullanıma Hazır Son Halleri

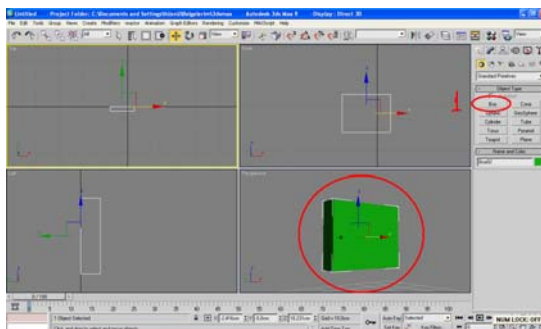
Kapı modellemesinin son hâli ve araştırmada kullanılan çeşitli kapı tasarımlarıdır.

4.1.1.6. Eliböğünde Yapımı

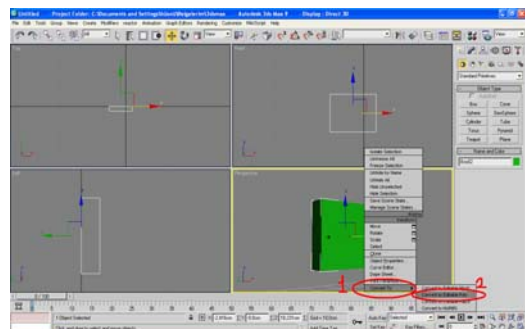
Araştırmada incelemesi yapılan on dokuz adet evin çıkmalarını taşıyan altı farklı eliböğünde çeşidi bulunmaktadır. 3ds Max programında eliböğünde yapımı için “Standard Primitives” ler içerisinde bulunan “Box” seçeneği tıklanarak orta kalınlıkta bir kare oluşturulmuştur. Oluşturulan bu kare tümüyle gruplanarak üzerine sağ tıklanır ve “Convex to” seçeneğinde bulunan “Convert to Editable Poly” seçilir. Sahnenin sağ üst köşesinde açılan “Selection” bölümündeki “Vertex” komutu etkinleştirilir. Sahnede yer alan bu kare etkinleştirildikten sonra noktalara ayrılacaktır. Bu oluşan noktaları “Select and Move” aracının kullanılması ile istenilen eliböğünde şekli oluşturulmuştur.

Max 4.7: 3Ds Max Programında Eliböğünde Yapım Aşamaları

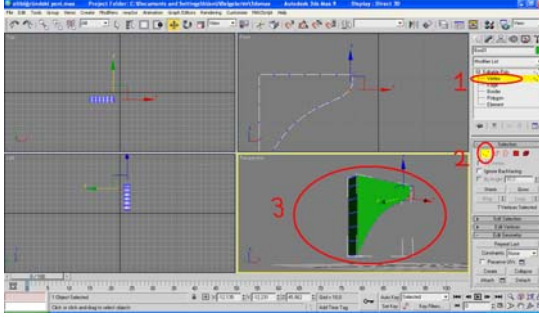
Ana Hatlarının Oluşturulması

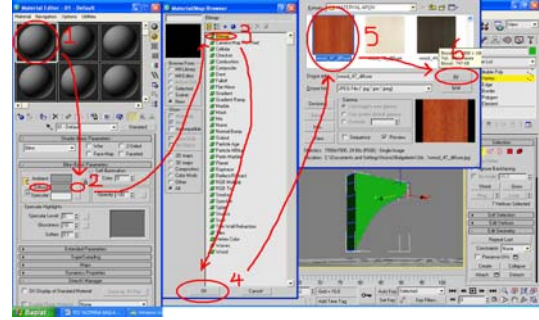
Noktalara Ayırma Aşaması

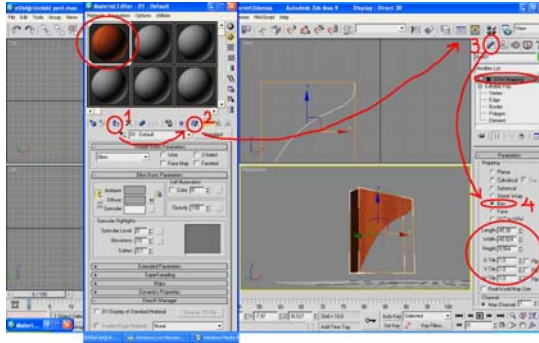
(Devam)
İç Bükey Oluşturma

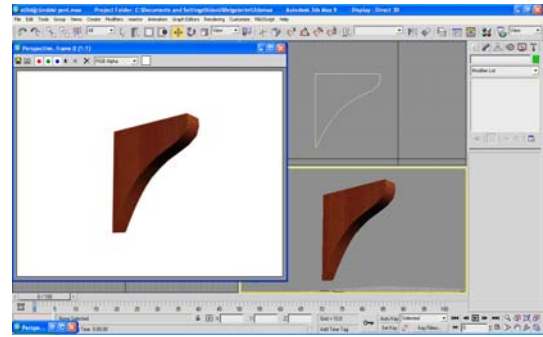
Uygun Kaplama Seçimi

Kaplamanın Objeye Giydirilmesi

Render Görünümü

Kullanıma Hazır Son Halleri

Eski Kütahya evlerinde bulunan eliböğründeler, çıkmaların altında bulunur ve çıkmanın yükünü taşır. Birden çok çeşiti bulunan bu eliböğründeler, yapıların sokak yönündeki cephelerine estetik bir görünüm kazandırmıştır.

4.1.2. Sokak Görünümünü Oluşturan Yapıların Genel Hatları

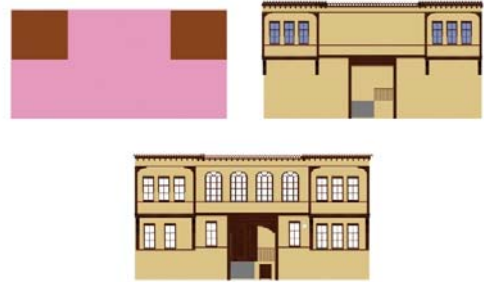
3ds max yazılımını açtığımız anda karşımıza, “Top, Front, Left, Perspective” sahneleri çıkmaktadır. Bu sahnelerin en sağında “Standard Primitives” ler içerisinde “Box, Cone, Sphere, GeoSphere, Cylinder, Tube, Torus, Pyramid, Teapot ve Plane” adlarında araçlar bulunmaktadır. Bu araçlar içerisindeki “Box” seçeneğini seçip her hangi bir sahnede üç boyutlu bir küp oluşturarak yapılan eski yapının temel duvarını yada yapıda bulunan çıkması meydana getirilmiştir. Modellemesini yapmak için fotoğraflarını çektiğimiz on dokuz adet eski Kütahya evinin perspektif görünümü ele alınarak çıkmaları ve cephe duvarları fotoğraftaki görünümü ile aynı açıda kabaca tasarlanmıştır. Daha sonra evin karakteristik özelliklerini barındıran diğer materyallerin yapımına geçilmiştir.

Max 4.8: 3Ds Max Programında Eski Evlerin Kademeli Yapım Görünümleri

Perspektif Görünüm

Önden Görünüm

Osmanlı Caddesi Kapı No: 50 (Üç Boyutlu ve İki Boyutlu Görünüm)

Perspektif Görünüm

Önden Görünüm

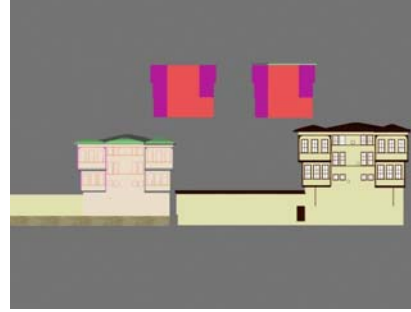

Osmanlı Caddesi Kapı No: 73 (Üç Boyutlu ve İki Boyutlu Görünüm)

Perspektif Görünüm

Önden Görünüm

Osmanlı Caddesi Kapı No: 48 (Üç Boyutlu ve İki Boyutlu Görünüm)

Perspektif Görünüm

Osmanlı Caddesi Kapı No: 87 (Üç Boyutlu Görünümü)

4.1.3. Sanal Ortamda İllustrasyonu Yapılan Eski Kütahya Evlerinin Sokak Görünümleri

Eski Kütahya evlerinin bulunduğu on dört adet evin sanal ortamda restorasyonu gerçekleştirilmiştir. Germiyan Sokağında bulunan beş adet ev, bugün restorasyonları yapıldığı için sanal ortamda restorasyonlarının yapılmasına gerek duyulmamıştır. Ancak, bu evlerin sokak estetiğine kattığı görünümüleri, gravür baskı tekniği ile yapılmıştır.

Max 4.9: Defterdar Konağı (Kapı No: 44)

Max 4.10: Eğdemir Sokak (Kapı No: 13, 9)

Max 4.11: Ertuğrul Gazi Caddesi (Kapı No: 175)

Max 4.12: Germiyan Sokak Pirlar Mahallesi (Kapı No: 45, 47)

Max 4.13: Kurşunlu Sokak Paşam Sultan Mahallesi (Kapı No: 15, 17)

Max 4.14: Kurşunlu Sokak Kütahya Konağı (Kapı No: 13)

Max 4.15: Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No : 24)

Max 4.16: Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 27)

Max 4.17: Karaa Sokak Balıklı Mahallesi (Kapı No: 102)

Max 4.18: Karaa Sokak Lala Hüseyin Paşa Mahallesi (Kapı No: 102)

Max 4.19: Osmanlı Caddesi (Kapı No: 48)

Max 4.20: Osmanlı Caddesi (Kapı No: 50, 83)

Max 4.21: Osmanlı Caddesi (Kapı No: 73)

Max 4.22: Osmanlı Caddesi (Kapı No: 85)

SONUÇ

Yapısal özellikleri ile sokak estetiğini oluşturan eski sivil mimari örnekleri, günümüz yapılarına büyük ölçüde esin kaynağı olmuştur. Eski Kütahya evlerinin yapısal olarak sağlam temeller üzerine yapıldığı ve ana hatlarını kaybetmeden günümüze kadar geldiği gözlemlenmiştir.

Yaşayan halkın örf ve âdetleri, döneme ait iklim şartları ve doğal maden kaynakları, yapıların ana hatlarının oluşmasında büyük unsur teşkil etmektedir. Örneğin; İnsanların mahremiyetlerine olan düşkünlükleri; yapıların birinci katlarındaki pencerelerinde bulunan korkulukların, dışarıdan içerisi görülemeyecek şekilde yapılmış olması buna en güzel örnektir (Çizim 2.1: 38).

Kütahya’da yaşanan iklim, İç Anadolu etkisindedir. Bu yüzden kışları çok kar yağışı görülmektedir. Bu yapıların kar ve yağmur sularından etkilenmesini en aza indirmek için kırma veya beşik çatı kullanılmıştır. Saçaklar daima uzun tutulmuştur (Çizim.2.2: 40). Soğuk rüzgarlara mâruz kalan duvarlar ise kalın kerpiç duvar şeklinde yapılmıştır. Kütahya ve çevresinin toprağı çini yapımına uygun olduğu gibi tuğla ve kiremit yapımı için de iyi bir hammadde teşkil etmektedir. Kullanılan tuğla ve kiremitin kalitesi yüksektir. Eski evlerde çatı kaplamasında daima alaturka olarak nitelendirilen kiremitler kullanılmıştır (Çizim 2.3: 35 – Resim 4.20: 68). Bununla birlikte Kütahya ve çevresinde oldukça iyi yapı taşı bulunmasına rağmen; bu taşların ocaktan çıkarılması, işlenmesi, uzun ve yorucu olduğundan, ev yapımında yapıların üst katlarında daha az kullanıldığı görülmüştür (Resim 1.7: 18).

Genel olarak Eski Kütahya evlerinin, bulunduğu sokağa kattıkları perspektif görünüm dışında, yakınında bulunan evlerin iç odalarını görmeyecek şekilde tasarlandığı gözlemlenmiştir. Yapıların zemin katlarında bulunan pencere önlerine ahşap ve madenî korkuluklar yapılmıştır (Resim 1.4: 12).

Yapılan bu araştırma ile, eski yapılara, gerek kurumlar tarafından gerekse halk tarafından yeterince ilginin gösterilmediği gözlemlenmiştir. Varolan sokak kültürünü insanlar kendi elleri ile yok etmektedir. Günümüzde bu yapıları yeniden hayata döndürmek ve eski görünümlerini kazandırmak için çalışmalar yapılmaktadır. Ancak,

bu çalışmalar yapıların mimari özelliklerinin kaybolmasına neden olmaktadır. Araştırma sırasında, Şapçılar Konağı'nda yapılan restorasyon sonucunda, evin mevcut yapı malzemelerinin tamamen değiştirildiği gözlemlenmiştir. Bu restorasyonu yapılan evin, ilk olarak karkas arası kerpiç dolma sistemi ile yapıldığı bilinmektedir. Ancak, restorasyon sonrası günümüz yapılarında kullanılan tuğla üstü beton sıvama tekniği ile yapıldığı görülmüştür (Resim 1.18: 30). Bu nedenle eski Kütahya evlerinde uygulanan bilinçsiz restorasyonlar bu yapıların mevcut karakteristik özelliklerinin kaybolmasına sebep olmaktadır.

Harap halde olan çoğu yapıyla birlikte, yok olan kültürün yeniden kazandırılması ve yaşatılması için sanal ortamda on dokuz adet eski Kütahya evinin sokak görünümüleri ile birlikte illustrasyon çalışmaları yapılmıştır. Yapılan illustrasyonlar, özgün baskı resim tekniklerinden biri olan, gravür baskı tekniği ile baskı resimleri yapılmış ve gelecek nesillere aktarılması için sanat objesi hâline dönüştürülmüştür. Daha sonra bu illustrasyon ve baskı çalışmalarının sergilemesi yapılmıştır.

Kültürel değerlerimizi yansıtan bu mimari yapıların sanatsal çalışmalarının çoğaltılması konusunda sanat eğitimi alan kişilerin teşvik edilmesi gerekmektedir. Sanat objelerinin çoğaltılması sağlanarak görsel sanat etkinliklerinde bulunulmalıdır. Tarihi yapılara karşı toplumsal bilincin sağlanması için bu araştırmada yer alan çalışmalar, katalog hâline getirilmelidir. Bununla birlikte, ilköğretim ve lise seviyesindeki öğrencilerin görsel sanatlar dersi kapsamında kitapçık hâline getirilerek, eğitim malzemesi olarak kullanılmalıdır. Kütahya'nın tarihi, eski sivil mimari örnekleri ve ilin diğer tarihi unsurları bir araya getirilerek gerek halka, gerekse yerli ve yabancı turistlerin bu ili ziyaretleri esnasında tarihi yapılar hakkında bilgi edinmeleri için farklı dillerde çevirileri yapılarak, katalog çalışması oluşturulmalıdır.

EKLER

Ek 1

MİMARİ TERİMLER LİSTESİ

1. **alaturka kiremit** : Yapıların çatılarını kaplamakta kullanılan, birbirinin kenarına binip suyu aşağıya geçirmeden akıtacak biçimde yapılmış pişmiş toprak gereç. Bir kiremit. Yanlarından iki dayanak üzerine oturtulduğunda ortasına 120 kg.'lık tek bir yük uygulanınca kırılmamalıdır.
2. **ahşap** : Çeşitli ağaç türlerinden elde edilir. Ahşap çok kullanışlı ve doğal bir yapı malzemesidir. Üstünlükleri diğer yapı malzemelerine göre sayılamaz niteliktedir.
3. **avlu** : Yapıların orta kısmında bulunan, tercihe göre üstü açık ya da kapalı olan geniş bölümdür.
4. **cumba** : Eski Türk evlerinde zemin katın üzerindeki birinci ya da müteakip katlarda dışa taşan kafesli oda bölmesi.
5. **çıkma** : Bir binanın üst katlarından dışarıya doğru taşan kısım. Cumba, şahniş.
6. **deforme**: Biçimi, kalıbı bozulmuş.
7. **dikme**: 1.Genellikle, düşey taşıyıcı direk. 2. Ahşap yapılarda pencere dikme ve kapı yanlarına dikilen direklerden herbiri.
8. **eyvan**: Üç tarafı ve üstü kapalı, bir tarafı bütün genişliği ile bir avluya ya da diğer bir mekâna açılan yapı birimi.
9. **eli böğründe** : Eski ahşap evlerde çıkmaların altına aralıklı olarak konulan eğrisel ahşap göğüslemelerden her biri.
10. **kâgir** : Yapıların inşasında bağlayıcı olarak harç kullanılan yapım tekniğidir. Bu tip yapılarda kullanılan malzemeler genellikle tuğla, taş, beton, cam ya da bloktur. Uzun süre dayanımlarını koruyabildiklerinden dolayı çok tercih edilen bir yapım türüdür.

- 11. karkas yapı :** Kolon ya da kiriş sistemindeki bir strüktürün taşıyıcı öğelerinin hepsini yapısında bulunduran yapı şekli.
- 12. kerpiç :** Duvar örmek için hazırlanılan kalıplara dökülüp güneşte kurutulmuş saman ve balçık karışımı ilkel tuğla.
- 13. kırıklı harç :** Kamış ve ahşap yüzeylere sıva yapımında kullanılır. Harcın yüzeye daha iyi yapışmasını sağlamak için, kırık adı verilen keten lifler kullanılır. Kırık, harcın içine doğranır, iyice karıştırılarak ahşap yüzeye uygulanır.
- 14. konik :** Tabanı daire biçiminde olan bir koninin bir düzlemle ara kesiti.
- 15. lento :** Yığma yapılarda pencere ve kapı türünden duvarda açılan boşlukların üzerine konulan yekpare taş (ya da betonarme) kütle.
- 16. mahya:** Çatılarda iki eğik yüzeyin birleştiği bölüm.
- 17. mertek:** Ahşap çatıda mahyadan oluklara kadar uzanıp örtüden gelen yükleri taşıyan ve aşıklara ileten, ağaçlara verilen isimdir. Türkiye'de mertek aralıkları 75 cm'den daha çok yapılamaz.
- 18. payanda:** Destek, 1. Duvarı tutmak, yıkılmasını önlemek için yanlamasına dayatılan destek.
- 19. raspa:** Demir, tahta gibi maddelerin yüzeylerindeki boya, pas vb. nin pürüzlerini gidermek için kullanılan iri dişli bir törpü.
- 20. rutubet:** Nem.
- 21. saçak:** (Mimarlık) Bir duvarın ya da yapının saçak altı bölümlerini akan sulardan korumak amacı ile duvarın ya da yapı anaduvvarlarının en üst kenarına yatay olarak gelen, kimi vakit süslü, kabartma çıkıntı.
- 22. silme:** Duvar ya da tavan gibi yerlerde yapılan kabartma kenar.
- 23. sofa:** Evlerde oda kapılarının açıldığı yer, hol.

- 24. su basmanı:** Sağlam bir taban oluşturmak için temel ile birlikte belli bir yüksekliğe ulaşmış yapının oturduğu bölüm.
- 25. yivli:** Bir dişli çarkta veya bir vidada iki diş arasında kalan çukur bölüm.
- 26. yonu taşı:** Yatak ve yan yüzeyleri, görünen yüzeyine dik, en az 15 cm. olmak üzere murç veya tarak ile düzeltilmiş dikdörtgen veya çok kenarlı yüzeyli düzgün şekil verilmiş taşlardır.

Ek 2

Açılan Serginin Afiş Çalışması

RESİM SERGİSİ
SOKAK ESTETİĞİ BAKIMINDAN
ESKİ KÜTAHYA EVLERİ
HÜSNÜ KAYALI

19 FOTOĞRAF **14 ILLUSTRASYON** **19 GRAYÜR**

YER : DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
TARİH: 10.06.2010 - 14.06.2010
SAAT : 14:30

Ek 3**Sergi Açılışı****Yapılan Çalışmaların Değerlendirilmesi**

Ek 4

Sergi Düzeni

KAYNAKÇA

- AKOK, Mahmut, (1963), **“Kütahya ve Uşak Şehirlerinin Eski Evleri”**, Türk Etnografya Dergisi, Sayı: VI, Ankara.
- ALTUN, Ara, (1981), **“Kütahya’nın Türk Devri Mimarisi”, Kütahya İli Atatürk’ün Doğumunun 100. Yılı Kutlama Komitesi”**, Kütahya.
- ARSEVEN, Esat Celal, (1943), **“Ev Maddesi”**, Sanat Ansiklopedisi, Cilt; I, İstanbul.
- (1984) **“Türk Sanatı”**, Cem Yayınevi, İstanbul.
- BİÇER, Mukaddes, (1996), **“Anadolu Geleneksel Konutlarından Kütahya Evleri”** (Basılmamış Araştırma Yazısı), Kütahya.
- ÇELİK, Haydar, (2000), **“Gravür Sanatı”**, Engin Yayıncılık, İstanbul.
- DARKOT, Besim, (1967), **“Kütahya”**, İslam Ansiklopedisi, Cilt: VI, İstanbul.
- DOĞAN, Kuban, (2007). **“Osmanlı Mimarisi”**, Yem Yayın, İstanbul.
- ELDEM, Sedat Hakkı, (1968), **“Türk Evi Plan Tipleri”**, İstanbul.
- ERDOĞAN, Yaşar, (2004), **“Kütahya Evleri”** Konya Selçuk Üniveristesi Fen Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü Lisans Tezi, Konya.
- ESER, Lami, (1955), **“Kütahya Evleri”**, Pulhan Matbaası, İstanbul.
- KARAKAYA, Ebru, (1992), **“Kütahya”**, İslam Ansiklopedisi, Cilt: XXVI, İstanbul.
- KÜÇÜKERMEN, Önder, (1973), **“Anadolu’daki Geleneksel Türk Evinde Mekan Öğelerinin Organizasyonu”**, İstanbul.
- KÜTAHYA BELEDİYESİ, **Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü, Doğal ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri D.K.V.K.E**
Envanter No: 158 - 163 – 227 – 240 - 241 – 254 – 255 – 256 – 258 - 260 – 284 - 285– 304 – 379.

<http://sozluk.insaatbolumu.com/terimler/kaba-yonu-tas-nedir/> 24.03.2010 tarihinde erişilmiştir.

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Avlu> 21.03.2010 tarihinde erişilmiştir.

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Cumba> 21.03.2010 tarihinde erişilmiştir.

<http://tr.wiktionary.org/wiki/eyvan> 09.04.2010 tarihinde erişilmiştir.

<http://www.betonarme.com/3ds-max/2041-3ds-max-nedir.html> 24.03.2010 tarihinde erişilmiştir.

<http://www.insaatmuhendisligi.net/index.php?topic=9929.0> 21.08.2009 tarihinde erişilmiştir.

<http://www.msxlabs.org/forum/x-sozluk/91474-kerpic-kerpic-nedir-kerpic-hakkinda.html> 14.09.2009 tarihinde erişilmiştir.

<http://www.nedirnedemek.org> (mahya, payanda, raspa, rutubet, silme, sofa, su basmanı nedir?) 09.04.2010 tarihinde erişilmiştir.

http://www.nedirnedemek.org/konik_nedir 20.08.2009 tarihinde erişilmiştir.

<http://www.serki.com/index.php?bolumsec=terimler&id=r0o7ra> 10.01.2010 tarihinde erişilmiştir.

<http://www.soorbe.com/soru/41874/Sacak-silmesi-nedir/> 14.02.2009 tarihinde erişilmiştir.

<http://www.turkcebilgi.com/yiv/sozluk> 13.04.2009 tarihinde erişilmiştir.

<http://www.turkcebilgi.net/sozluk/mimarlik-terimleri/elibogrunde-17496.html> 24.03.2010 tarihinde erişilmiştir.

<http://www.uludagsozluk.com/k/mertek/> 14.09.2009 tarihinde erişilmiştir.

<http://www.yapiogretmenligi.aku.edu.tr/siva.pdf> 22.02.2010 tarihinde erişilmiştir.

DİZİN

-A-

3D Max, 4
 Afyon, 6
 ahşap malzeme, 9, 11, 16, 27, 36, 69
 alaturka kiremit, 11, 12, 21, 25, 28, 44, 67, 86
 Albrecht Dürer, 47
 alçı sıvama tekniği, 12
 Almanya, 47
 Alparslan, 7
 Anadolu, 1, 2, 6, 7, 36, 41, 45, 83, 92
 Ankara, 7, 45, 92
 Asite Yedirme, 48, 54
 avlu, 66, 86

-B-

Balıkli Mahallesi, 8, 21, 23, 40, 58, 59, 66, 79, 80
 baş oda, 18
 beşik çatı tekniği, 10
 Bilecik, 6
 Bizans, 7, 8
 Börekçiler Mahallesi, 9
 Bursa, 6, 45

-C-

Cemile Güler, 17
 cephe, 2, 12, 19, 20, 24, 27, 29, 39, 41, 44, 74
 Cihannûma, 13
 cumba, 86

-Ç-

Çatı, 11, 12, 21, 37, 44
 çıkma, 9, 10, 12, 14, 15, 18, 19, 21, 22, 23, 27, 29, 31, 32, 33, 42, 44, 86
 Çinicilik, 6
 çinko, 47, 48, 49, 50

-D-

deforme, 27, 86
 Defterdar Konağı, 9, 54, 67, 76
 dikme, 36, 86

-E-

Eğdemir Sokak, 10, 54, 76

Eğrigöz dağı, 6
 El Greco, 47
 eliböğünde, 15, 26, 72, 86
 Ertuğrul Gazi Caddesi, 12, 55, 67, 69, 77
 eski tip evler, 2
 Eskişehir, 6, 7
 estetik, 2, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 17, 26, 39, 40, 41, 47, 73

-F-

Felent Çayı, 6
 Frigya, 7

-G-

Germiyan Caddesi, 13, 16, 18, 30, 32
 Germiyan Konağı, 4, 13, 41, 45, 55
 Germiyan Sokak, 15, 16, 56, 77
 Germiyanlılar, 7
 gönye, 22, 23, 24, 40
 Gravür, 47, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 92
 gravür baskı tekniği, 47, 76, 84
 GRAVÜR SANATI, 47

-H-

Hıdırlık tepesi, 6

-İ-

I. Alaaddin Keykubat, 7
 II. Mesud, 7
 II. Yakup, 7

-İ-

İğbasanlar, 16
 İngiltere, 47
 İrvasa Konağı, 4, 16, 56
 İspanya, 47
 İtalya, 47

-K-

kabartma, 16, 23, 41, 87

kafes, 21, 43
 kâgir, 86
 Kapan deresi, 6
 kapı, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 25,
 27, 29, 30, 32, 36, 38, 42, 65, 71, 72, 86, 87
 kaplama, 12, 19, 27, 31, 41
 Karaa Sokak, 21, 23, 25, 40, 58, 59, 60, 66, 79,
 80
 Karadeniz, 6
 karkas, 10, 18, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28,
 29, 32, 84, 87
 kerpiç, 10, 12, 13, 16, 17, 18, 20, 25, 26, 30, 32,
 35, 36, 37, 40, 42, 43, 83, 84, 87
 kerpiç dolma sistemi, 10, 18, 84
 Kıрма çatı, 13
 kütük sıva, 21
 konak, 10, 14, 31, 36
 konik, 41, 87, 93
 konut, 22, 28
 Konya, 45, 92
 korkuluk, 70
 Korkuluklar, 38, 66
 Kurşunlu Sokak, 19, 20, 57, 58, 78
 Kurular Evi, 4, 18, 35, 57
 Kutalmışoğlu, 7
 Kültür, 10, 11, 12, 16, 20, 21, 22, 23, 24, 25,
 26, 28, 29, 92
 Kütahya, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 14, 20, 24, 29, 30, 31,
 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47,
 48, 49, 58, 70, 73, 74, 76, 78, 83, 84, 92
 Kütahya Konağı, 43

-L-

Lala Hüseyin Paşa Mahallesi, 25, 60, 80

-M-

Madeni Malzeme, 36
 Malazgirt, 7
 mertek, 87, 93
 mimari, 8, 15, 38, 44, 45, 65, 84
 Modelleme, 65
 Moğollar, 7
 moloz, 37

-O-

Orta Asya, 1
 orta tip evler, 2
 Osmanlı Caddesi, 26, 27, 28, 29, 43, 60, 61,
 62, 74, 75, 81, 82
 Osmanlı Devleti, 45

-P-

Parmaklık, 38
 Paşam Sultan Mahallesi, 19, 57, 78
 Paşamsultan Mahallesi, 8
 payanda, 15, 87, 93
 pencere, 11, 12, 14, 15, 18, 21, 22, 24, 25, 26,
 27, 28, 30, 31, 32, 42, 65, 69, 70, 71, 86, 87
 perspektif, 40, 74, 83
 Pirlar Mahallesi, 13, 15, 16, 18, 27, 29, 30, 32,
 56, 77
 Porsuk, 6

-R-

raspa, 87, 93
 restorasyon, 4, 27, 47, 84
 Roma, 7
 Romanos Diogenes, 7
 Rönesans, 47
 rutubet, 24, 87, 93

-S-

Saçak, 15
 Sakarya, 6
 Saraysultan, 8
 Selçuklular, 7
 silme, 87, 93
 sivil mimari, 11, 14, 21, 29, 83, 84
 sofa, 27, 30, 87, 93
 sokak estetiği, 47
 son tip evler, 2
 Subasmanı, 24
 Süleymanşah, 7

-Ş-

Şapcılar Evi, 4
 Şapcılar Evi, 30, 43, 62

-T-

Taş, 18, 35, 36, 41
 tuğla, 21, 22, 24, 25, 27, 28, 29, 35, 37, 41, 44,
 83, 84, 86, 87
 Türk, 1, 2, 7, 8, 41, 42, 86, 92
 Türk Evi, 1

-V-**Vakıf Konağı**, 4, 32, 38, 63**Velaquez**, 47**-W-****Wilhelm Turner**, 47**-Y-****Yellice**, 6**yivli**, 42, 88**Yoncalı Hamamı**, 7**yonu taşı**, 12, 18, 26, 88